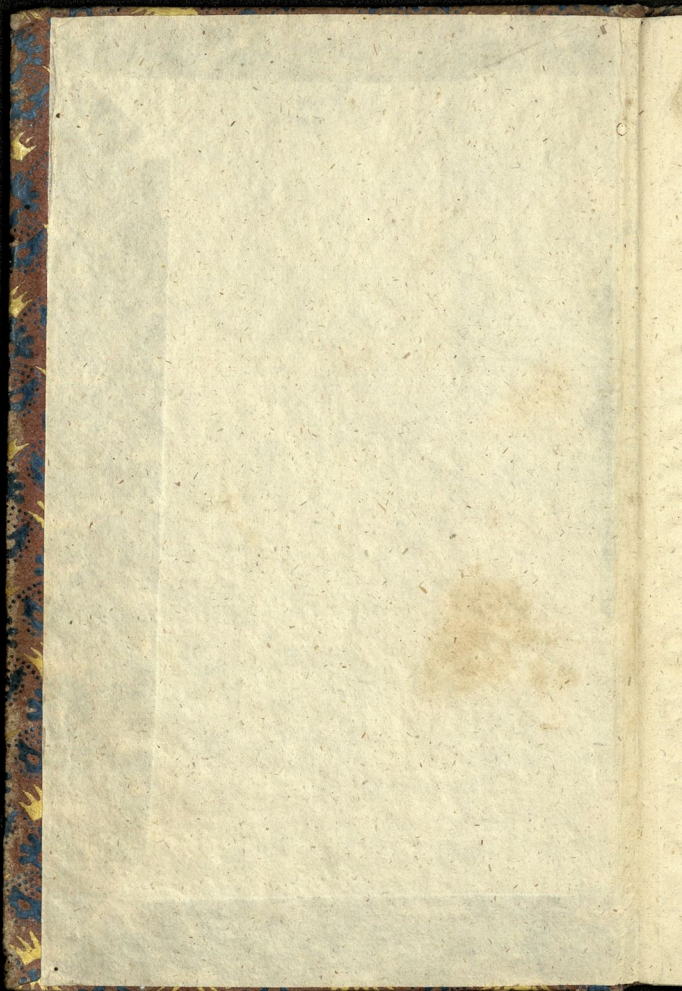

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

82988

NAPELJEVANJE

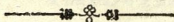
i s

GLAVE POSHTEVATI

s a

pervi klaf ljudskih fhol

v' z. kr. dershavah.

Veljá nesvésan	6	Kr. C. M.
— svésan	8	Kr. C. M.

Šzefarskiga kraljeviga apoštofskiga velizhastva pravizo, ino s' dovolenjem duhovne oblasti.

Na Dunaji,

V' salógi zef. kralj. bukvárnize sa fhólske bukve per sv. Ani v' Jánosovih ulizah.

1847.

82988

POSTEVASTI

POSTEVASTI

82988

postevasti

v. a. k. d. d. d. d. d.

196101656

K. C. M.
K. C. M.

Postevasti

R = 1656/1961

Postevasti

Postevasti

Postevasti

1961

Pervo poglavje.

Obrasenje prvih rasumkov shtevil.

I. Shtevila od eníga do desetih.

§. 1.

Pri shtevilstvu je prvo potrebno, de se zhlovek zhisto rasúmi kaj so shtevila.

Uzhenik naj napelje otroka nar pred, de se bo rasúmil kaj je *eno*, sato naj mu take in enake prashanja da: Ktere rezhi vidimo tukej v sholi? — Ktere tih rezhi tukej po vezhkrat vidimo? — Kar ni po vezhkrat, je le enkrat tukej, je le *eno*. Ktera rezh tukej je sama, le ena? — Kaj je na tvoji glavi le enkrat? — Vsdigni *eno* roko, — pokashi *en* perst na roki, — pokashi *eniga* sholarja, *eno* klop, *ene* bukve; pojdi sim, in naredi *eno* zherto na tablo.

Glejte toraj: Vsaka rezh sama sa se je *eno* ali *enôta*. — Ena roka je tedej *enôta*, en perst je

enôta; ravno tako en fholar, ena klop, ene bukve, ena zherta, itd.

Eno je prizhétna vmifel vsih shtevil; namrezn vsako drugo shtevilo se nar bolj rasvidi, zhe si pri vsakim mislim kolikokrat eno, ali koliko enôt ima v sebi.

§. 2.

Rasumik od *dveh* dati, ali dopovedati, kaj je *dve*, naj uzhenik naredi na tabli eno zherto, in rezhe: to je ena zherta; potem naj naredi she eno zherto sraven, in naj prafha: Koliko zhert je sdaj tukej? — Ena zherta in she ena zherta, ste *dve* zherti. — Kolikokrat ena zherta je v *dveh* zher-tah? — Koliko imash *rók*? Koliko *nog*, *ozhéf*, *ufhéf*? — Pokashi mi dva fholarja, dva lista v bukvah, vsdigni dva persta. — Jmenuj ktere shi-vali, ki imajo po *dvé* negi? Kokofhi, golobje, raze, gosi in vsi tizhi imajo le po *dve* nogi.

§. 3.

Sdaj naj poklizhe uzhenik fholarja k tabli, naj ga prafha, koliko zhert je she na tabli, in naj rezhe: Naredi k dvema zher-tama she eno zherto; koliko zhert jih je sdaj? — Dve zhertí, in she ena zherta so *tri* zherte. — Kolikokrat ena zherta je v *treh* zher-tah? — Koliko fholarjev bi moglo sim priti, de bi vsak eno zherto sbrisal? — Pokashi mi tri zherke v bukvah. — Odfhtej od tih klinzov *tri*. — Sdaj naj vsak *tri* perste vsdigne.

§. 4.

Koliko nog ima ta misa? — Šhtej jih. — Tri in ena so *shtiri* nogé. Kolikokrat ena zherta je v shtirih zhertah? — Ktere rezhi imajo she po shtiri nogé? Štol, póstelja, predalnik imajo po shtiri noge. — Pokashi shtiri perste na roki. — Ktere shivali imajo po shtiri nogé? Pfi, mazhke, konji, voli, ovzé imajo po shtiri nogé. — Pojdi k tabli; koliko zhert vidish? — Koliko jih morash she narediti, de bodo shtiri? — Naredi jo. — Naredi sraven she shtiri pike. Odshtej od teh klinzov shtiri.

Tako in enako se bo otrokam dal sapopadik, ali rafumik od *pet, shest, sedem, ofem, devet, deset*, de se bodo v téh shtevilih zhisto rafumili. Pri shtevilu *deset* naj uzhenik dopové, de se deset rezhi vkup tudi imenuje *ena desetizu*.

Prêden se sholarjem vishi shtevila dopovedo, se morajo zeliga stika prvih desetih dobro navaditi.

1. Šhtetev.

§. 5.

Uzhenik naj shteje pozhasi od eniga do desetih, in naj k vsakimu shtevilu primerjeno shtevilo perstov vsdigne; otrozi naj sa njim shtejejo. Potem naj uzhenik samo perste vsdiguje, in otrozi naj shtevila imenujejo. Sadnjizh naj shteje uzhenik, in otrozi naj perste vsdigujejo. — Kadar se otrozi tega dobro navadijo, naj jih uzhenik vadi bresverstno shteti, to je: naj naredi poljubno shtevilo

zhert na tablo, in kak sholar naj shtevilo imenuje; ali pa narobe, naj uzhenik shtevilo isrezhe, in sholar naj toliko perstov vsdigne, ali toliko zhert naredi. — Potem naj vadi otroke ritniško shzeti od desetih do eniga. Sadnjizh naj da otrokam she take prashanja: Ktero shtevilo pride po pêtim? — Ktero pred pêtim? — med kterima shtevilama je tedej pêt?

2. Šofhtevati.

§. 6.

Od konza naj otrozi perste, zherte ali druge rezhi, in sadnjizh tudi gole shtevila šofhtevajo. Od sazhetka naj se prišhteva le eno, po tem dve, tri itd.; in vselej le tako dalezh, de ne pride vezh, ko deset. Na primer: En perst, in she en perst, koliko perstov je to? — Ena zherta, in she ena zherta, koliko zhert jih je? — Koliko je tedej eno in eno? — Dve zherti, in she ena zherta, koliko jih je? — Tukaj na misi sta dva klinza, she eniga dénem sraven, koliko jih je sdaj? — Koliko tedej je dva in eden? — Vsdigni en perst, in sdaj she dva, koliko jih je stegnjenih? — Koliko je tedej eden in dva? — Ozhe dajo Tonetu dva krajzarja, in mati tudi dva; koliko krajzarjev je to? — Koliko je toraj dve in dve? itd. Preprizhajo naj se tudi otrozi, de je vse eno, zhe se n. p. tri in shtiri, ali pa shtiri in tri šofhteva; nar bolj ozhitno se to pokazhe s zhertami na tabli, namrezh

				in				
ali pa				in				

je obakrat sedem zhert.

3. Odjemati.

§. 7.

To se dela kakor sfohtevanje, narpred s zher-tami, potem s drugimi rezhmi, in pollednjizh samo s shtevili. Tudi tukaj se odshteje nar pred eno, potem dve, tri, itd. Na primer: Na tabli stoji ena zher-ta, zhe to zherto sbrifhem, koliko jih ostane? Nobena. — Koliko ostane toraj, zhe eno od eniga vsamem? — Vsdigni dva persta, sdaj eniga stifni, koliko jih je she stegnjenih? — Zhe od dveh krajzarjev eniga vsamem, koliko krajzarjev she ostane? — Koliko tedej ostane, zhe odshtejem eno od dveh? — Ti dobifh od ozheta dva grosfa, in jim kupifh sa dva grosfa papirja, koliko jih ostane? — Dva od dveh ne ostane toraj nizh. — Na tablo sapifhem tri zherte, in jih sbrifhem dve, koliko jih she ostane? Koliko tedej ostane zhe odshtejem dve od treh? — Od devetih jabelk so vftale na veji tri, koliko jih je na tla padlo? — Sa koliko je deset vezh, kakor shtiri? Koliko se mora sedmim doshteti, de jih bo deset?

Tukej se tudi lahko raskladanje shtevil v dve poljubni shtevili pred se vsame. N. p. Kako se da rasloshiti dve? V eno in eno. Kako se da rasloshiti deset v dve shtevili? V devet in eno; ofem in dve; sedem in tri; shest in shtiri; pet in pet.

4. Mnoshenje.

§. 8.

Tudi mnoshenje se s perstmi, zhertami in drugimi rezhmi da poozhititi. V fak otrok naj vsdigne

en perst; koliko perstov imata dva vsdignjenih? — Koliko je toraj dvakrat eno? Koliko perstov imajo trije vsdignjenih? — Koliko je toraj trikrat eno? — Potem naj pet otrok vsak dva persta vsdigne, in uzhenik naj prafha: Koliko perstov imata dva vsdignjenih? — Koliko je toraj dvakrat dve? — Koliko perstov imajo vsdignjenih trije, shtirje, pet sholarjev? — Koliko je toraj trikrat, shtirikrat, petkrat dve? — Ravno tako s zbertami. Na tablo se sapifhejo n. p. tri zherte, nekoliko prezh spet tri, in se prafha: Koliko zhert jih je? — Koliko je toraj dvakrat tri? Na to se sapifhejo dalje prezh spet tri zherte, in se prafha koliko jih je sdaj; — koliko je toraj trikrat tri? — Koliko je dvakrat shtiri? —

Tudi se dopové otrokam, de je vse eno, zhe se rezhe na primér: dvakrat tri, ali pa trikrat dve; sakaj shest zhert se dobi, zhe se postavi

ali pa									

5. Shtevilo v shtevilu.

§. 9.

Naredi se na tablo ena zherta, in dosti dalezeh prezh dvé, she dalj tri, shtiri . . . defet zhert, in se dajo sholarjem slednje prafhanja: Kolikokrat je ena zherta v dveh zhertah? — Kolikokrat je ena zherta v treh, kolikokrat v shtirih, petih - - - defetih zhertah? — Kolikokrat se morete dve zherti od dveh zhert vseti? — Kolikokrat je toraj dve v

dveh? — Kolikokrat se dašte dve zherti od treh vseti? Ali pa od treh zhert nobena ne oštane, zhe dve vsamem? Dve je toraj enkrat y treh, in eno she oštane. — Kolikokrat se dajo tri zherte od osmih zhert vseti? Dvakrat, in she oštanete dve zherti. Kolikokrat toraj je tri v osmih? — Tvoj brat dobi devet pôl papirja, in popishe vsak mezez fhtiri polé, koliko mezov bo s-hajal s njimi? Dva mezza, in ena póla mu bo oštala. Kolikokrat je toraj fhtiri v devetih? i. t. d.

S takimi vadbami se morajo otrozi tako dolgo vaditi, de se prav dobro surijo. Opomniti je treba, de se morajo pri vsaki sledezhi vadbi poprejšnje vezhkrat povseti.

§. 10.

Sdaj bo prav, otrokam snamnja prvih deset fhtevil, ali fhtevke pokasati, de se jih nauzhé.

Sato naj uzhenik posamesne fhtevila na tabli s zhertami sasnamnja, in naj poleg sapishe pristojne fhtevke, namrezh

. . . . .	1
. . . . .	2
. . . . .	3
. . . . .	4
. . . . .	5
. . . . .	6
. . . . .	7
. . . . .	8
. . . . .	9
	10

in naj jih vezhkrat sdaj po versti, sdaj bresverftno povsame. Potem naj sapifhe rasne fhte vilke na tablo, in naj rezhe otrokam jih brati, to je povedati kolikokrat eno vsaka posebej pomeni. Ravno tako naj rasne fhte vila imenuje, in naj rezhe otrokam pristojno zherko sapifati.

Sapomniti je treba, de se tukej otrozi sato uzhé fhte vilke posnati, ker se jih v lepopifi uzhé pifati, in de se fholarji navadijo strani svojih bukev posnati in najti. Kadar is glave razhúnijo ali rajtajo, si fhte vilk ne smejo nizh misliti. Tudi v sledijozhim napeljevanji so fhte vilke le savoljo krajfhiga pifanja postavljene, in kdor razhúni si mora namest njih le fhte vila misliti.

II. Številca od desetih do sto.

§. 11.

So se fholarji v prvih desetih fhte vilah zhiſto rasumili, in se v pristojnih vadbah dobro surili, se jim daljejne fhte vilca povedó. Poozhitanje se sgodi nar sloshnifhi s zhertami, ki se na tablo, po deset v eno versto, sapifhejo, ali pa s klinzi, kterih se po defét v butarze navéshe.

Naj toraj uzhenik sapifhe na tablo deset zhert, in naj rezhe fholarju deset klinzov nashteti, kteri se sveshejo. Potem naj prafha: Koliko zhert je na tabli? Koliko desetiz jih je? — Koliko klinzov je tukej le svesanih? Koliko desetiz jih je? — K defetim zhertam pridenem fhe eno; koliko jih

je sdaj? — Defet in eno se rezhe enajst (en na defet). Kolikokrat je eno v enajstih? — V tej butarizi je defet klinzov, she en klinz pridenem; koliko jih je sdaj v kup? — Poglejte she enkrat zherte na tabli; koliko defetiz jih je? in koliko zhert je she zhes? — Sdaj poglejte tudi teh enajst klinzov; butariza ima 10 klinzov, ali eno defetizo klinzov, in koliko klinzov je sunaj butarize? — Koliko defetiz je toraj v enajstih? in koliko enôt zhes? — Enajst je toraj *ena* defetiza in *ena* enôta. — Sdaj mi nashtej ti enajst sholarjov, in tukej na misi enajst klinzov.

§. 12.

Potem se gre do shtevila *dvanajst*. — Na tabli je versta 10 zhert, v drugi versti tudi she ena zherta; sapishi k nji she eno zherto; koliko zhert je sdaj? — Enajst in she ena se rezhe *dvanajst*. Koliko defetiz zhert je sdaj na tabli? in koliko enot zhes? — Kaj ima toraj *dvanajst* v sebi? Eno defetizo in dvé enôti. — Ali pa s klinzi. Tukej je she ena butarza klinzov, in she en klinz zhes; koliko jih je? — Koliko butarz ali defetiz jih je? in koliko she posamesnih klinzov ali enot zhes? — Zhe imam defet, koliko moram she pridjati, de jih kom *dvanajst* imel? — Koliko je toraj 2 in 10?

§. 13.

Zhe se na to visho na tabli k zhertam druge verste smeraj po eni zherti prideva, tako dolgo,

de se špet polna versta 10 zbert dobi; in ravno tako pri klinzih, de se dobi druga butarza defet klinzov; se bo pozhasi otrokam rasmusik od trinajst, štirnajst, petnajst, šestnajst, sedemnajst, osemnajst, devetnajst, dvajset dal. — Ob enim naj otrozi povedó, koliko ima vsako teh števila defetiz in koliko enót.

Kadar se do števila dvajset pride, naj prasha uzhenik: Koliko versta zbert je tukej na tabli? in koliko zbert je v vsaki versti? — Koliko butarz klinzov imamo? koliko klinzov je v vsaki butarzi? — Kolikokrat defet, ali koliko defetiz je toraj v dvajsetih? dvakrat defet, ali dve defetizi.

Tukej je sholarjem treba opomniti, de se prav sa prav le do defetih šteje, potem pa se smeraj od konza sazhne, le se rezhe

namešt eno na defet . . .	enajst
„ dva na defet . . .	dvanajst
„ tri na defet . . .	trinajst
„	
„ dve defet	dvejset.

§. 14.

Zhe hozhemo šteti zhes dvejset, sazhnemo špet s enim in pravimo:

eno in dvejset, dve in dvejset, . . . devet in dvejset.

Namešt defet in dvejset pravimo *tridset*.

Te fhtevila se tako poozhitijo: Pod dvema verstama zhert na tabli, kterih vsaka ima defet zhert, ali defetizo, se potegne she ena zherta, in se prafha: Koliko zhert, ali kolikokrat eno ima to fhtevilo. — Koliko polnih verstá zhert, ali koliko defetiz je v 21? in koliko zhert je she v tretji versti? — Ta zherta je enôta; koliko ima toraj 21 v sebi? Dve defetizi in eno enôto. Ali pa s klinzi. Tukej ste dve butarzi klinzov, to je, dve defetizi, ali dveštet klinzov. Pridêni she en klinz, koliko jih je sdaj? — Koliko butarz, ali defetiz je toraj v 21? in koliko k'linzov, ali enôt she zhes? 21 je toraj 2 defetizi in 1 enôta.

Daljej se potegne v tretji versti na tabli she ena zherta, in otrozi se opomnijo, kakor pred, kolikokrat eno ima novo fhtevilo v sebi, potem koliko defetiz in enôt je v nji. — Ravno to se pozhiti tudi s klinzi.

Kadar se tako naprej gredé pride do *trideset*, naj uzhenik opomni, de ima to fhtevilo na tabli ravno tri polne verste, vsaka po 10 zhert, pri klinzih pa tri butarze, vsako po 10 klinzov, de ima tedej 3 defetize.

§. 15.

Ravno tako, in tudi s poozhitanjem s zherdami in s klinzi se daljejno fhteverje pred se vfame.

Po vsakih defeterih zhertah, ali po vsaki defetizi se potegne v slednji versti zherta, in se prideva zherta sa zherto, dokler ni zela versta 10 zhert

spolnjena. Kolikokrat se nova zherta potegne, naj sholarji shtevilo imenujejo, in povedo, koliko desetiz in enôt ima v sebi; polne verste namrež kashejo desetizé, zherte v sadnji, she ne zeli versti, pa enôte, ktere ima tisto shtevilo v sebi.

Ravno tako s klinzi. Kadar je 10 klinzov v butarzo svesanih, naj se smeraj klinz sa klinzam pridéva, dokler se nova butarza 10 klinzov ne napolni. Potem naj prafha uzhenik, kakor pri zhertah, sa vsakokratno shtevilo in sa njegove déle; butarze kashejo désetize, klinzi, kteri she niso svesani, pa enôte.

Ob enim se v pristojnih krajih pové, de se imenujejo 4 desetize *shtirdefet*, 5 desetiz *petdefet*, . . . 10 desetiz *sto*.

§. 16.

Kadar se shtevila do sto po tukej pokasani versti dopovedó, se she take in enake prafhanja postavijo:

Kako se imenuje 10 in 5? — 20 in 3? — 70 in 9?

Dvanajst je 10 in koliko she? — 35 je 30 in koliko she?

Trideset je kolikokrat 10? — 100 je kolikokrat 10?

4 desetize so kolikokrat 1? — 7 desetiz so kolikokrat 1?

Koliko enôt imate dve desetizi? — 8 desetiz?

Koliko defetiz in enôt je v 31? Koliko v 67?
— v 89?

60 enôt, koliko defetiz dajo? — Koliko defetiz da 30 enôt? — 50 enôt?

Med kterimi fhtevili je 37? — 49? — 60?
— 91?

§. 17.

Defiravno fholarji pri razhutih is glave ne smejo na fhtevke misliti, je vender dobro, zhe to, kar so is glave prerajtali, de se ne posabi, vidno s fhtevkami snajo sapifati. Sato je potreba, de se tukej fholarji nauzhé fhtevila do fto bi, ati in sapifati. V tej rézhi naj se takole ravna:

1. gol defetize.

Kakor 10, to je enklja (1) s nizhljo na defni eno defetizo pomeni, ravno tako se pifhete dve defetizi s dvojklo (2) in nizhljo na defni; de se 3, 4, 5, . . . defetiz sapifhe, se postavijo trojka (3) zhetérka (4), pétka (5), . . . in se ji pridene nizhlja na defno. Toraj pomeni:

10 . . . 1 defetizo, ali defet,

20 . . . 2 defetizi, ali dvejfet,

30 . . . 3 defetize, ali tridefet,

. . . . .

100 . . . 10 defetiz, ali fto.

2. Defetize in enôte.

Zhe ima shtevilo defetize in enôte v sebi, se pišhejo enôte na mesto nizhlje, tedej na desno mesto, defetize pa vstanejo na drugim mestu. N. p. (na primer) shtir in trideset ima v sebi tri defetize in shtiri enôte, sato se sapišhe **34**; ofemnajt ima v sebi 1 defetizo in 8 enôt, tedej se sapišhe **18**.

Kako se sapišhe pet in dvajset, sedem in petdeset, eno in ofemdeset. devet in devetdeset?

Od druge strani, de se s dvema shtevkama sapifano shtevilo bere, ni treba drugiga, kakor de se v prvi shtévki na desnim beró enôte in v drugi defetize. N. p. **63**, pervá shtevka na desnim pomeni tri enôte, tedej tri, druga pa 6 defetiz, tedej shešdeset; toraj se bere **63**: tri in shešdeset.

Sdaj naj bero otrozi slednje shtevila: **23, 57, 12, 71, 94, 33, 65**.

III. Shtevila zhes sto.

§. 18.

Kadar snajo sholarji do sto dobro shteti, ni daljejno shtevenje vezh teshavno. Špet se namrezh sazhne s enim, in se pred stavi vselej beseda sto, namrezh:

sto in eno, sto in dve, . . . sto in deset;

sto in enajt, sto in dvanajt, . . . sto in dvejset;

. . . . .

sto in eno in devetdeset, sto in dve in devetdeset,

Namešt sto in sto, se rezhe *dve sto*

Potem se šhteje ravno tako naprej:

dve sto in eno, dvesto in dve, ...

in se pride poredama do *tri sto, štiri sto, . . . devet sto, tavshent*, ali *jéser*. *Jéser* (tavshent) je namrežh toliko, kakor deset sto.

Kakor imenujemo deset enôt *desetizo*, tako pravimo sto enôtam *stotiza*, in jéser enôtam *jese-riza* (tavshentiza).

Desetiza ima toraj deset enôt, stotiza deset desetiz, in jéser deset stotiz.

§. 19.

Sdaj naj se šholarjem dopové, kako se šhte-
vila od sto do jéser sapifhejo, in kako se sapifane
berêjo, in szer po tej versti:

1. Šame stotize.

Kakor se ena stotiza s enkljo (1) in dvema
nizhljama na desnim sapifhe, tako se postavijo
vse stotize v tretje mesto, in se jim pristavijo na
desnim dve nizhlji, kadar se same stotize sapifhejo.

100 toraj poméni 1 stotizo ali sto

200 „ „ 2 stotizi „ dve sto

300 „ „ 3 stotize „ tri sto

in 1000 pomeni 10 stotiz ali jéser.

2. Štotize in desetize.

Štotize se postavijo v tretje, desetize v drugo
mesto, v prvo mesto na desnim pa se postavi
nizhlja; n. primer;

Napeljevanje is glave poshtevati.   **B**

tri sto in ſhtirdefet ſe ſapiſhe: 340,
dve ſto in devetdefet „ „ 290.

Kako ſe ſapiſhe ſheſt ſto in ſhtirdefet? —
ſedem ſto in trideſet? — pet ſto in deſét?

3. Œtotize in enôte.

Œtotize ſe poſtavijo na tretje, enôte pa na
pervo meſto na deſnim, drugo meſto, ker deſetiz
nizh ni, ſe s nizhljo ſpolni; n. pr.

ſto in ſheſt ſe ſapiſhe : 106,
tri ſto in ofem „ „ 308.

Kako ſe piſhe dveſto in ſheſt? — pet ſto in
devét? — ſédem ſto in dve? — devet ſto in
eno? —

4. Œtotize, deſetize in enôte.

Œhtevka ſtotiz ſe poſtavi na tretje, ſhtevka
deſetiz na drugo, in ſhtevka enôt na primo
meſto na deſno. N. pr. ſhtiri ſto dve in ofemdefet
ima v ſebi 4 ſtotize, 8 deſetiz in 2 enôti; toraj
ſe poſtavi 4 (ſhtirka) na tretje, 8 (ofemka) na
drugo in 2 (dvojklja) na primo meſto; to je 482.
Zhe ſamo ſhtirko (4) ſapiſhem, ali ſe ſhe mo-
rejo 4 ſtotize brati? — Koliko ſhtevk mora ſhe
ſa njo priti, de bo 4 pomenila ſtotize? Dve, kterih
ena pomeni deſetize, ſadnja pa enôte.

Kako ſe ſapiſhe ſto in dve in trideſet? —
pet ſto in eno in ſhtirdefet? — ofem ſto in dva-
najſt?

In od druge strani, s tremi shtevilkami sapifano shtevilo brati, ni treba drusiga, kakor tretjo shtevilkko od desne sa stotize, drugo sa desetize, in pervo sa enôte brati.

N. pr. V 738 pomeni 7 stotize, to je sedem sto, 3 pomeni desetize, to je trideset, in 8 pomeni enôte, to je osem; vkup sedem sto, osem in trideset.

Kako se bero slednje shtevila:

321, 179, 866, 991, 101, 509, 240?

§. 20.

Daljejno shtevenje zhes jeser se ravno tako dopoveduje, kakor shtevenje od 1 do 10, od 10 do sto, od 100 do 1000. — Ravno to se opomni safran ravnanja s podukam v pifanji in branji takih visjih shtevil.

Ker verh tega take visoke shtevila v navadnim shivljenji malo kdaj na versto pridejo, in v taki priméri she pred razhun is glave ne bo lahko sa rabo, naj bo to, kar je dosdaj rezheniga, sadosti.

Drugo poglavje.

Razhunfki raspoli.

§. 21.

Naloshitve (Aufgaben) v ljudskim shivljenji sadevajo vselej primkane shtévila, sato se morajo sholarji s bolj navadnimi *denarji*, *merami* in vahami fosnaniti, in svediti kako se drobé in delé. Vender ne bo dobro vsiga na enkrat uzhiti, temuzh ob priloshnih prilikah in posamesnih naloshitvah.

Nar imenitnishi pri naf navadne mere, denarji in vage so téle:

1. Zhasova méra.

1 leto ima	12 mezov	1 dan	ima 24 ur
„ „ „	360 dni	na po-	1 ura „ 60 minut
1 mesez „	30 „	} zhes.	1 minuta „ 60 sekund.

Prav sa prav ima navadno leto 365 dni, prestopno leto pa 366 dni.

2. Dolgata méra.

1 fésinij (klastra) ima	6 zhevljev,	1 kof platna ali sukna
1 zhevelj	„ 12 pavzov,	ima 30 vatlov,
1 pavz (zola)	„ 12 rés (linij).	1 vatel „ 4 zhetertine,
		1 zhetertin 2 osmina

3. Votla méra.

Sa shito.

1 stár ima 2 vagana
 1 vagan „ 2 mernika
 1 mernik „ 2 polovnika
 1 polovnik „ 8 mer

Sa mokrôte.

1 vedro ima 40 bokalov
 1 bokal (mera) „ 2 polizha
 1 polizh „ 2 mafelza

4. Denarji.

1 goldinar ima 60 krajzarjev
 1 „ „ 20 grofhev
 1 grofh „ 3 krajzarje
 1 krajzar „ 4 vénarje

5. Vage.

1 zent ima 100 funtov
 1 funt „ 32 lotov
 1 lot „ 4 kvintelze

6. Šteevne rezhi.

na nemškim } 1 kôpa ima 60 kofôv, 1 bala papirja ima 10 rifov,
 1 fhilink „ 30 „ 1 rif ima 20 bukev
 1 ftavek „ 15 „ 1 bukve (pifniga) imajo
 1 tuzat „ 12 „ 24 pol
 1 bukve (natifniga) 25 pol.
 1 sves peréf ima 25 peréf.

I. Šofhtévanje fhtevil.

§. 22.

a. Prifhtévanje fhtevil, ktere niso vezhi kakor 10.

Tega se navadijo otrozi nar losheje s fhtevenjem po versti.

1. Ker fhtevenje sa verstjo ni drusiga, kakor neprenehano prifhtévanje *eniga* k poprejshnjimu fhtevilu, so se fholarji prifhtévanje *eniga* nauzhili

de le urno snajo sapored shteti. De bodo pa vfi sholarji pri tem delu svesto pasili, naj poklizhe uzhenik pri teh in slednjih vadbah sdaj eniga sdaj eniga, in naj mu rezhe tam napréj shteti, kjer je poprejshnji jenjal.

2. De se otrozi navadijo 2 urno prifhtevati, naj uzhenik rezhe k 1, in potém k vsakimu novimu shtevilu, ki se pokashe, tako dolgo, de se do 100 pride, 2 prifhtevati; namrezh: 1 in 2 je tri, 3 in 2 je 5, 5 in 2 je 7, itd. ter se dobé shtevila: 1, 3, 5, 7, 9, . . . 95, 97, 99. — Potém na, se sazhne s 2, in smeraj 2 prifhteva, in se do doobile shtevila: 2, 4, 6, 8, 10, . . . 96, 98, 100. — Ko bi se sht pri 3 sazhelo, bi ravno te shtevila prifhle, kakor zhe se sazhne pri 1.

3. Na to se rezhe prifhtevati 3 k 1, in k 4, ki se dobi, spet 3, it d. — Potem se sazhne s 2 in sadnjizh s 3 in se pristavlja smeraj 3. Dobé se téle verste:

1, 4, 7, 10, 13 . . . . 91, 94, 97, 100;

2, 5, 8, 11, 14 . . . . 92, 95, 98;

3, 6, 9, 12, 15 . . . . 93, 96, 99.

4. Ravno tako se godi vadba v prifhtevanji shtevil 4, 5, . . . 9, 10, in se vselej s 1, 2, 3, ali pa s katerim drugim poljubnim shtevilam sazhne in se namenjeno shtevilo prifhteva.

Tudi tukej se shtevila nar losheje s zhertami na tabli poozhitijo, ktere se sapored zherta k zherti pridevajo.

Pri teh vadbah je dobro sholarje opomniti na shtevenje po defetizah. Zhe se postavim, k 8

število 7 hozhe prišteteti, se rezhe namešt 8 in 7, rajšhi 8 in 2 je 10 in 5 je 15; število 7 nam-rezh se rasloshi v 2 in 5, in se prišhteje popred 2 in potlej 5.

N a l o s h i t v e.

1. Tone ima 10 krajzarjev; koliko bo imel, zhe mu ozhe she 5 krajzarjev dajo? — 10 krajzarjov in she 5 kr., vkup 15 krajzarjev.

2. Tvoj ozhe so vzheraj isdali 12 in danši 8 goldinarjev; koliko vkup so isdali? — 20 goldinarjev; sakaj 12 gl. in 8 gl. je vkup 20 gl.

3. Tvoj brat da sa papir 18 kr. in sa perefä 6 kr.; koliko to snefe? — 24 kr.

4. Kmetvaviz ima 60 ovaz, in jih kupi she 7; koliko jih ima potlej? — 67 ovaz.

5. V tej šholi je sdaj she 73 šholarjev, 8 jih je pa doma oftalo; koliko šholarjev je bilo od sazhetka? — 73 šholarjev, ki she hodijo v šholo, in unih 8, ki so jenjali hoditi, jih je vseh vkup 81 šholarjev.

6. Tvoj brat je 15 let star, in ima she 7 let v šholo hoditi; koliko bo star, kadar is šhol pride? — 22 let.

7. Branjovka preda jabelk sa 48 kr., in hrufhk sa 9 kr.; koliko to snefe? — 57 krajzarjev.

8. En funt olja velja 21 kr.; zhe bo sdaj po 9 kr. drashji, po zhim bo? — po 30 kr.

§. 23.

b. Prifhtevanje števila, ktere so vezhi kakor 10.

Pri tem se gre po tej versti:

1. *Kadar sta oba števila gol defetize.* Postavim, 50 in 20 je 70; sakaj 50 je 5 defetiz, 20 ste 2 defetizi, 5 defetiz in 2 defetizi je 7 defetiz ali 70; — ali: 50 je 5 krat 10, 20 je 2 krat 10, 5 krat 10 in 2 krat 10, je 7 krat 10, to je 70. Koliko snefe 40 in 30? Koliko 20 in 60; 30 in 50; 10 in 80; 70 in 30?

2. *Kadar so drugo število gol defetize.* Na primer, 45 in 30; naj se rezhe: 40 in 30 je 70, in 5 je 75. — Koliko snefe 26 in 40; 37 in 50; 71 in 20; 63 in 30? Po vezhi tazih primerih morajo šolarji drugo število na ravnost k prvemu prishteti; na primer: 45 in 30 je 75.

3. *Kadar imata oba števila defetize in enôte.* Tukej se tako nar losheje ravna, de se k prvemu številu nar pred defetize drusiga števila, potem she le enôte prishtetejo. Postavim: 25 in 43; naj se rezhe: 25 in 40 je 65, in 3 je 68. — Tudi se lahko takole dela: 20 in 40 je 60, 5 in 3 je 8, vkup 68; — ali: 2 defetizi in 4 defetize je 6 defetiz; 5 enôt in 3 enôte je 8 enôt; tedej 6 defetiz in 8 enôt, to je 68.

Koliko snefe 25 in 15; 38 in 39; 79 in 12; 32 in 67; 29 in 17; 33 in 42; 88 in 12?

4. *Sofhtevanje shtevil, ktere imajo tudi stotize*, je she bolj teshavno, she savoljo tega, ker se shtevila teshko v glavi obdershé; to je tedej le sa bolj rasumne sholarje. Tù se tako ravna, de se k pervimu shtevilu nar pred stotize, potem desetize, in na sadnje enôte prifhtejejo. Na primer: koliko snefe 345 in 456? Rezhe se: 345 in 400 je 745, in 50 je 795, in 6 je 801. — Tudi tako bi se dalo to sofhtevanje speljati: 300 in 400 je 700, 40 in 50 je 90, imamo she tedej 790, dalje 5 in 6 je 11, in unih 790, snefe toraj 801.

N a l o s h i t v e.

1. Koliko snefe 30 kr. in 20 kr.? — 50 kr.
2. Jóshek je imel 2 gl. 26 kr., striz mu dajo she 20 kr.; koliko ima potlej? — 2 gl. 46 kr.
3. 45 ℔ in 30 ℔ koliko funtov je to? — 75 ℔ .
4. Tvoj ozhe fo stari 35 let, in mati 30 let; koliko to snefe? — 65.
5. Dninar saflushi prvi dan 48 kr. drugi dan pa 40; koliko je saflushil? — 88 kr.
6. Koliko snefe 18 lotov in 14 lotov? — 32 lotov, to je 1 ℔ .
7. Nekdo isda na dan 28 kr. sa jeftvino, in 25 kr. sa druge potrebe; koliko isda vkup? — 28 kr. in 25 kr. je vkup 53 kr.
8. Tvoja mati kupijo dve ruti, ena velja 1 gl. 12 kr., ena pa 45 kr.; koliko veljate obe? — 1 gl. 57 kr.

9. Tvoj ozhe imajo dva dolshnika, prvi jim je dolshan 400 gl. drugi pa 500 gl.; koliko to snefe? — 900 gl.

10. Nekdo ima gotoviga dnarja 2500 gl. in nalosheniga dnarja 4000 gl.; koliko je njegovo premoshenje? — 6500 gl.

§. 24.

e. Jih je vezh kakor dva shtevila foshtevati, se nar pred dva foshtejeta, in k temu, kar se dobi, se prishteje tretje shtevilo, itd.

N a l o s h i t v e.

1. Odrafhen zhlovek ima 8 sprednjih sob, 4 podózhnike, in 20 kozhnikov, koliko sob je vsih vkup? — 8 sprednjih in 4 podózhniki jih je 12, in she 20 kozhnikov, jih je 32 sob.

2. 1 R rajsha veljá 8 kr.; koliko velja 5 R ? — 2 R snefe 8 in 8, toje 16 kr., 3 R 16 in 8, to je 24 kr., 4 R veljajo 32 kr., in 5 R 40 kr.

3. Kolikokrat ura udari kadar vsih 12 ur odbije? — 78 krat.

4. V neki vafi je 50 prebivavzov, v drugi 40, v tretji 70; koliko jih je v vsih treh vaseh? — 50 in 40 je 90, in 70 je 160; toraj 160 prebivavzov.

5. Nekdo je isdal prvi mesez 28 gl., drugi mesez 25 gl., tretji mesez 17 gl.; koliko je isdal vse tri mezze? — 28 gl. in 25 gl. (28 in 20 jih

je 48, in 5) je 53 gl.; in 17 gl. (53 in 10 je 63, in 7) je 70 gl.; zel isdajk je tedej 70 gl.

6. Šolar kupi 3 bukve; perve veljajo 20 kr. druge 16 kr., tretje 12 kr.; koliko veljajo vse troje? — 48 kr.

II. Odfhtévanje fhtevil.

§. 25.

a. Odfhtevanje fhtevila, ktero ni vezhi, kakor 10.

Odjemanja fhtevil se privadi s ritinskim fhtevenjem. !

1. Uzhenik naj rezhe 1 vseti od sto, potem od 99, itd. de se do 1 pride; namrezh: 1 od 100 oftane 99, 1 od 99 oftane 98, . . . tako, de se poredama dobé fhtevila: 100, 99, 98, 97, ... 4, 3, 2, 1, 0.

2. Potem naj se 2 od sto jemlje, kjer se dobe fhtevila: 100, 98, 96, 94, . . . 8, 6, 4, 2, 0. — Potem se sazhne jemati od 99 smeraj po 2; tù se dobé fhtevila: 99, 97, 95, 93, ... 7, 5, 3, 1.

3. Sdaj se spet sazhne s 100, in se odjemlje 3, od 97 spet 3 . . . — Ravno tako se odjema 3 od 99, potem od 98. Tùkej se téle fhtevila prikashejo:

100, 97, 94, 91, ...	10, 7, 4, 1,
99, 96, 93, 90, ...	9, 6, 3, 0,
98, 95, 92, 89, ...	8, 5, 2.

4. Ravno po tej vishi bo vadil uzhenik sholarje jemati 4, 5, . . . 9, 10, od 100, 99, ali od kakiga drusiga poljubniga shtevila.

Tudi pri tej vadbi se morajo shtevila s zher-tami poozhitili.

N a l o s h i t v e .

1. Jóshek ima 45 kr. in isda 8 kr.; koliko mu jih she vftane? — 8 kr. od 45 kr. vsetih dajo 37 kr.

2. Sholar fi kupi sa 6 kr. papirja, in da dvaj-fetizo, koliko krajzarjov bo is nje nasaj dobil? — 14 kr. — Sakaj?

3. Tvoj ozhe so sdaj 30 let stari, ti pa 7, koliko so ozhe starishi ko ti? — 23 let.

4. Neki gospod potegne vfak mezez 40 gl., in jih prifhpára 9 gl.; koliko isda? — 31 gl.

5. Tine kupi 15 hrufhk, zhe jih 5 sné, koliko mu jih she ostane? — 10 hrufhk.

6. Nekdo je dolshan 52 gl. in plazha na ta dolg 9 gl.; koliko je she dolshan? — 43 gl.

7. V neki sholi je 45 fantov, deklizhov je 10 manj; koliko jih je toraj? — 35.

§. 26.

b. Odshtévanje shtevila, ktero je vezhi, kakor 10.

Pri tem se ravna po tej versti:

1. Zke imata oba fktevila sgot desetize v sebi,

Na primér, od 70 je odštetih 30, koliko ostane? 40; sakaj od 7 desetih 3 desetice prezh, ostanejo še 4 desetice, to je 40; — ali: 70 je 7 krat 10, 30 je 3 krat 10; 3 krat 10 od 7 krat 10, ostane še 4 krat 10, to je 40. — Koliko ostane zhe se vsame 20 od 50; 50 od 80?

2. Zhe ima le tisto število, ktero se odštuje, desetice v sebi. Na primér, koliko ostane zhe vsamem 20 od 54? — Še rezhe: 20 od 50 ostane 30 in še 4, toraj 34. — Koliko ostane, zhe se vsame 30 od 46; 20 od 85; 40 od 71; 70 od 99?

Po nekterih vadbah morajo šolarji na ravnost desetice odštevati, postavim, 20 od 54 ostane 34.

3. Kadar imata oba števila desetice in enôte v sebi. Tukej bo nar losheje, de se od vezhiga števila nar poprej desetice in potem enote manjšiga števila odštujejo. N. pr. od 65 je odštetih 41; se rezhe: 40 od 65 ostane 25, in še 1 prezh, jih ostane 24. — Tudi tako se lahko dela: 41 od 50 ostane 9, 50 od 65 ostane 15, in unih 9 ki so pred ostali, je 24. To je, prasha se koliko manka enotam manjšiga števila do zele sa 1 vezhi desetice, de se tako dobi število s sgol desetizo ktero potem odštuje od vezhiga števila, in ostank se prištuje k temu, kar je pred do desetice mankalo.

Koliko ostane 22 od 35; 47 od 89; 53 od 61; 37 od 94?

4. Zhe imajo števila tudi stotice, je odštevvanje is glave sa otroke vezhi del preteshko. Tukej bi se mogle od vezhiga števila nar pred

stotize, potem desetize in sadnjizh enôte odšteti. Postavim, koliko ostane zhe se od 1000 odštete 548? Od 1000, 500 prezh, ostane she 500, od 500 prezh 40, ostane 460, in she 8 prezh, ostane 452.

N a l o s h i t v e.

1. Koliko ostane zhe se 30 kr. od 1 gl. vsame? — 1 gl. je 60 kr.; 30 od 60 ostane 30.

2. Koliko k 50 kr. she manka do 1 gl.? — 10 kr.

3. Koliko manka do 1 gl. zhe imam 35 kr.? — Od 35 kr. do 40 kr. manka 5 kr.; od 40 kr. do 60 kr. manka 20 kr.; tedej od 35 kr. do goldinarja manka 25 kr.

4. Pék kupi 45 stárov moke, v kruh je popzhe 20 starov; koliko moke she ima? — 45 stárov, 20 stárov manj, je 25 starov.

5. Dninar isda na dan po 38 kr. saflushi pa 50 kr.; koliko vsak dan prifhpara? — 38 kr. od 50 kr. ostane 12 kr.

6. V sodzhiku je bilo 82 mér vóla; zhe se ga je 53 mér potozhilo, koliko ga she ostane? — (50 od 82 ostane 32, in she 3 prezh, ostane) 29 mér.

7. Klobzhar prinese na somenj 58 klobukov, proda jih 15; koliko jih she ima? — 43 klobukov.

8. Kmet ima 87 mernikov pshenize, 18 mernikov je je prodal, koliko mu je vstane? — 69 mernikov.

9. Nekdo ima letniga prihodka 800 gl. pa le 600 isda; koliko shrani vsako leto? — 200 gl.

10. Od 5 gl. 40 kr. je treba odšteti 3 gl. 10 kr. koliko ostane? — 3 gl. od 5 gl. ostane 2 gl. in od 40 kr. prezh 10 kr. ostane 30 kr.; tedej vsiga ostane 2 gl. 30 kr.

11. Koliko ostane zhe 1 gl. 50 kr. od 4 gl. 15 kr. odštujem? — Rezhe se: 1 gl. od 4 gl. 15 kr. ostane 3 gl. 15 kr., sdaj se odštuje 50 kr., od 3 gl., ter ostane 2 gl. 10 kr. in unih 15 kr. je vkup 2 gl. 25 kr. — Ali pa: od 1 gl. 50 kr. do 2 gl. manka 10 kr.; 2 gl. od 4 gl. 15 kr. ostane pa 2 gl. 15 kr. in unih 10 kr. je 2 gl. 25 kr.

Naloshitve naj otrozi na mnoge vishe sdelujejo, in naj fami presodijo ktera visha je pri posebnih razhutih nar bolj pripravna.

III. Mnoshenje shtevilit.

§. 27.

a. Shtevila mnoshiti se pravi ravno tisto shtevilo vezhkrate, mnogokrat useti. Nar pred je treba de se navadijo otrozi take *shtevila mnoshiti, ktere niso vezhi, ko 10*, to je, de se navadniga *enkrat eno* nauzhe. Uzhenik naj skerbi, de otrozi tega ne bodo le is glave snali, temuzh tudi rasvidno umeli in svesto v spominu obdershali.

Naslednje ravnanje bo do zilja vedlo.

Prafha se: koliko je 1 krat 1? — 2 krat 1? — 3 krat 1? itd. Sholarji to she pred vedó, zhe imajo le prave rasumke od prvih shtevilit.

Sdaj se prestopi k mnoshenju 2 (dvojke). Uzhenik poklizhe 10 sholarjev, in jih postavi tako, de jih vsi drugi sholarji morejo viditi. Potem rezhe enimu sholarju samimu, potem drugimu, in pozhasi tretjemu in slednimu po dva persta vsdigniti, in prasha vselej: Koliko jih ima po dva persta vsdignjenih? Koliko perstov je to vkup? Koliko je toraj 1 krat 2, 2 krat 2, 3 krat 2... perstov? — Namest perstov sa poozhitanje vedejo tudi klinzi, uzhenik da namrezh vsakimu deseterih sholarjev 2 klinza v roko, ktere proti tlem dershe in na pomigljaj vkvishko vsdignejo; med tem se prasha kolikokrat po dva klinza sta po konzuzi? in koliko klinzov je vsih vkup? Koliko je 1 krat 2 klinza, 2 krat 2 klinza, 3 krat 2 klinza, . . . ? Tudi s zhertami na tabli se to da poozhititi, uzhenik namrezh potegne dve zherti, nekoliko prezh spet dve, in potem smeraj she po dve, in prasha vselej: kolikokrat po dve zherti so tu? in koliko jih je vkup? Koliko je toraj 1 krat 2 zherti, 2 krat 2 zherti, 3 krat 2 zherti, — . . . ? Sdaj naj si da uzhenik mnoshino dvojke sdaj od eniga, sdaj od eniga sholarja povedati.

Ravno po tej vishi in s ravno takim poozhitvanjem naj potem uzhenik vadi in uzhi sholarje mnoshiti 3, 4, 5, . . . 9, 10.

Pri teh vadbah naj se uzhenik vender ne prehititi, de ne bo prestopal k mnoshenju vezhiga shtevila, dokler otrozi she manjshega shtevila ne snajo dosti urno mnoshiti.

Is-hajk teh vadeb je sapopaden v sledezhi tablizi.

1	krat	1	je	1	1	krat	4	je	4
2	"	1	"	2	2	"	4	"	8
3	"	1	"	3	3	"	4	"	12
4	"	1	"	4	4	"	4	"	16
5	"	1	"	5	5	"	4	"	20
6	"	1	"	6	6	"	4	"	24
7	"	1	"	7	7	"	4	"	28
8	"	1	"	8	8	"	4	"	32
9	"	1	"	9	9	"	4	"	36
10	"	1	"	10	10	"	4	"	40
1	krat	2	je	2	1	krat	5	je	5
2	"	2	"	4	2	"	5	"	10
3	"	2	"	6	3	"	5	"	15
4	"	2	"	8	4	"	5	"	20
5	"	2	"	10	5	"	5	"	25
6	"	2	"	12	6	"	5	"	30
7	"	2	"	14	7	"	5	"	35
8	"	2	"	16	8	"	5	"	40
9	"	2	"	18	9	"	5	"	45
10	"	2	"	20	10	"	5	"	50
1	krat	3	je	3	1	krat	6	je	6
2	"	3	"	6	2	"	6	"	12
3	"	3	"	9	3	"	6	"	18
4	"	3	"	12	4	"	6	"	24
5	"	3	"	15	5	"	6	"	30
6	"	3	"	18	6	"	6	"	36
7	"	3	"	21	7	"	6	"	42
8	"	3	"	24	8	"	6	"	48
9	"	3	"	27	9	"	6	"	54
10	"	3	"	30	10	"	6	"	60

Napeljevanje is glave poshtevati.

C

1	krat	7	je	7	1	krat	9	je	9
2	„	7	„	14	2	„	9	„	18
3	„	7	„	21	3	„	9	„	27
4	„	7	„	28	4	„	9	„	36
5	„	7	„	35	5	„	9	„	45
6	„	7	„	42	6	„	9	„	54
7	„	7	„	49	7	„	9	„	63
8	„	7	„	56	8	„	9	„	72
9	„	7	„	63	9	„	9	„	81
10	„	7	„	70	10	„	9	„	90
1	krat	8	je	8	1	krat	10	je	10
2	„	8	„	16	2	„	10	„	20
3	„	8	„	24	3	„	10	„	30
4	„	8	„	32	4	„	10	„	40
5	„	8	„	40	5	„	10	„	50
6	„	8	„	48	6	„	10	„	60
7	„	8	„	56	7	„	10	„	70
8	„	8	„	64	8	„	10	„	80
9	„	8	„	72	9	„	10	„	90
10	„	8	„	80	10	„	10	„	100

§. 28.

Savoljo spremembe in vezhiga urjenja naj uzhenik te is-hajka v pristojne primére oblezhe, postavim :

N a l o s h i t v e.

1. Koliko krajzarjev dašta dva grofha? — 1 grofh je 3 kr.; 2 grofha toraj 2 krat 3, ali 6 kr.

2. Koliko krajzarjev da pet defetiz? — 1 defetiza je 10 kr., 2 defetizi 2 krat 10, 3 defetize

3 krat 10, ... 5 desetiz 5 krat 10 kr.; tedej 50 kr.

3. Eno okno ima 6 šhip, koliko jih ima 8 óken? — 2 okna imata 2 krat 6, 3 okna 3 krat 6, tedej 8 óken 8 krat 6 šhip, to je 48 šhip.

4. 1 £ rajsha velja 8 kr.; koliko velja 7 £ ? — 56 kr.

5. V 1 klopi sedi 6 šholarjev; koliko jih sedi v 10 klopéh? — 60 šholarjev.

6. Nekdo saflushi 10 gl. na mezez; koliko saflushi v 8 mezzih? — 80 gl.

7. Med 6 ubogih so bili denarji deljeni, tako de je vsak 5 kr. dobil; koliko so vsi vkup dobili? — 30 kr.

8. Koliko velja 10 £ mesá po 9 kr.? — 90 kr., ali 1 gl. 30 kr.

9. Pofel šturi vsak dan 8 milj pota; koliko v 6 dneih? — 48 milj.

§. 29.

b. Mnoshenje šhtevila, ktere je vezhi, kakor 10.

Tukej se ravna po tej versti:

1. Kadar ima šhtevilo sgol desetize v febi.

Na pr. 2 krat 40 je 80; sakaj 2 krat 4 defetize je 8 desetiz, to je 80; ali pa: 40 je 4 krat 10, 2 krat 4 krat 10 je 8 krat 10, to je 80. —

Koliko je 3 krat 20; 5 krat 20; 4 krat 30; 6 krat 80; 7 krat 50?

2. Kadar ima število desetize in enote v febi.

V tem prigodku se desetize in enote mnogokrat vsamejo. Na pr. koliko je 2 krat 32? — Se rezhe: 2 krat 30 je 60, 2 krat 2 je 4, in 60 je 64. — Koliko je 3 krat 26; 4 krat 41; 6 krat 82; 8 krat 54; 7 krat 69?

3. Kadar ima število tudi stotize v febi.

Tukej je razhun is glave she teshavnifhi, tu se morajo nar pred stotize mnoshiti, potem desetize in na sadnje enôte. N. pr. koliko snefe 3 krat 248? — 3 krat 200 je 600, 3 krat 40 je 120, in 600 je 720, 3 krat 8 je 24, in 720 je 744; 3 krat 248 je toraj 744. — Koliko je 10 krat 140? — 10 krat sto je 1000, 10 krat 40 je 400, in 1000 je 1400.

N a l o s h i t v e.

1. Koliko krajzarjev dafta 2 gl. — 1 gl. ima 60 kr., 2 gl. je toraj 2 krat 60 kr., to je, 120 kr.

2. 10 reveshov dobi vsak 12 kr.; koliko dobé vfi vkup? — 10 krat 12 kr. je 120 kr., tedej dobé 2 gl.

3. Kmet ima 63 ovaz; zhe vsaka 3 fl volne da, koliko volne dajo vse vkup? — 63 krat 3 fl ; 63 krat 3 je pa toliko, kakor 3 krat 63; 3 krat 60 je 180, 3 krat 3 je 9, tedej vkup 189 fl volne.

4. Na vertu je 8 verst dreves, v vsaki versti jih je 24; koliko dreves je? — 8 krat 24 dreves; 8 krat 20 je 160, 8 krat 4 je 32, in 160 je 192, tedej 192 dreves.

5. Koliko krajzarjev da 19 groshev? — 19 krat 3, ali 3 krat 19 kr., to je 57 kr.

6. 1 R kaféta velja 36 kr.; koliko velja 4 R ? — 4 krat 36, to je 144 kr., ali 2 gl. 24 kr.

7. 1 R masla velja 13 kr. koliko velja 5 R ? — 65 kr., ali 1 gl. 5 kr.

8. 4 bratje poverbajo vsak po 800 gl.; koliko je zela verbfhina? — 3200 gl.

9. Od moshke frajze hozhe mojfhkra 35 kr., koliko bo lon sa 3 frajze snesel? — 105 kr., to je 1 gl. 45 kr.

10. Nekdo isda na dan 3 gl. koliko snese to v 1 letu (365 dni)? — Ko bi se isdalo po 1 gl. na dan, bi sneflo to v 365 dneh 365 gl.; zhe se pa 3 gl. na dan isda, bo to sneflo 3 krat 365, to je 1095 gl.

§. 30.

c. Števílo vezh ko 10 krat pomnoshiti.

Pri tem se gré po tej versti:

1. Zhe se števílo 20 krat, 30, 40, . . . 90, 100 krat vsame.

Na primér: Koliko je 20 krat 40? — 10 krat 40 je 400, 20 krat 40 je she enkrat toliko, tedej

800; ali pa; 20 krat 4 je 80, 20 krat 4 desetize je 80 desetiz, to je 800. — Koliko snefe 30 krat 24? — 30 krat 2 desetize je 60 desetiz, to je 600, 30 krat 4 je 120, in unih 600 je 720.

2. *Kadar je treba shtevilo vezh ko 10 krat, 20 krat itd. vseli.*

Takrat se tolikokrat vsame, kolikor desetize kashejo, in po tem shtetolikorokrat, kolikor enôte kashejo. Na pr. Koliko je 12 krat 25? — Nar pred se prerajta 10 krat 25, to je, 10 krat 20 je 200, 10 krat 5 je 50, in 200 je 250; sdaj pa shtet 2 krat 25, namrezh 2 krat 20 je 40, 2 krat 5 je 10, in 40 je 50; 250 in 50 je 300.

Koliko je 24 krat 32? — Vsame se 32 nar pred 20 krat, po tem 4 krat, in se shtetize. 20 krat 30 je 20 krat 3 desetize, to je 60 desetiz, ali 600, 20 krat 2 je 40 in 600 je 640; sdaj pa shtet 4 krat 30, ali 4 krat 3 desetize je 12 desetiz, to je 120, in 4 krat 2 je 8, in 120 je 128; 640 in 128 je 768. Taki shtetavljeni razhuni bodo vendar le s bolj umetnimi shtolarji vèdle.

N a l o s h i t v e.

1. Koliko krajzarjev vershe 20 gl.? — 1 gl. ima 60 kr. 20 gl. tedej 20 krat 60 kr.; to je 1200 kr.

2. 1 bokal vina velja 16 kr. koliko velja 30 bokalov? — 480 kr.

3. Gospod ima plazhila na mesez 30 gl., koliko v 1 letu? — 12 krat 30 gl., to je 360 gl.

4. Ograja ima 15 rant, katerih vsaka je 11 zhevljev dolga; kako dolga je vsa ograja? — 15 krat 11 zhevljev; 10 krat 11 je 110, 5 krat 11 je 55, vse vкуп 165 zhevljev.

5. Koliko lotov je 22 funtov? — 1 £ je 32 lotov, 22 £ bo dalo toraj 22 krat 32 lotov, ali 704 lote.

6. Bukve imajo 92 strani, in na vsaki strani 34 verst; koliko verst imajo zele bukve? 3128 verst.

IV. Števílo v števílu.

§. 31.

a. Kadar manjši število ni vezhi, ko 10, in v vezhim številu ni zhes desetkrat.

Pri tem naj se takóle ravna:

Uzhenik naj prasha nar pred: Kolikokrat je 1 v 1? — kolikokrat v 2? — v 3, 4, . . . 9, 10? — To ne potrebuje vezhi poozhitanja, ker imajo šholarji she d'osti zhist rasumik od prvih števil.

Viditi kolikokrat je 2 v rasnih številih, naj naredi uzhenik na tabli 2 zherti, sraven spet dve itd. in prasha: Kolikokrat 2 zherti ste v 2 zher-tah? 1 krat. — Kolikokrat ste 2 zherti v 4 zher-tah? 2 krat. — Kolikokrat ste 2 zherti v 7 zher-tah? 3 krat, in 1 zherta ostane. — Kolikokrat se dasse 2 zherti od 10 zhert vseti? kolikokrat je toraj 2 v 10? itd. She bolj rasumevno se da to is mnoshivne tablize enkrat eno is peljati. Uzhenik

naj prafha : Koliko je 1 krat 2? koliko 2 krat 2, ali dvojno od 2? koliko je 3 krat 2, ali trojno od 2? itd. Te mnogoterine od 2 naj si da uzhenik po vezhkrat povedati, in naj take in enake prafhanja postavi : Je 6 mnogoterina od 2? kolkéra? Trojna. Kolikokrat je toraj 2 v 6? 3 krat. — Ali je 14 mnogoterina od 2? kolikokrat 2 je? 7 krat. Kolikokrat je toraj 2 v 14? 7 krat. — Ali je 17 mnogoterina od 2? Ktera je blishnji manjshi mnogoterina od 2? 16. Toraj se da 17 v 16 in 1 rasloshiti. 16 je 8 krat 2; kolikokrat je tedej 2 v 16? 8 krat. Kolikokrat je toraj 2 v 17? Tudi 8 krat, pa 1 she ostane. itd.

Ravno tako se s zhertami na tabli in is mnoshivne tablize da pokasati, kolikokrat je 3, 4, 5, . . . 9, 10 v rasnih fhtevilih, ali zhe kaj ostane. Zhe bi se hotlo, postavim is *enkrat eniga* raskasati, kolikokrat je 5 v rasnih fhtevilih do 50, se mora pomisliti, ali je dano fhtevilo mnoshina is 5. Zhe je to, je tudi 5 v tem fhtevilo bres kagiga ostanka, in sizer je tolikokrat v njem, kolikerno is 5 je to fhtevilo, Zhe pa tisto fhtevilo ni mnoshina is 5, se mora pa vseti blishnji manjshi mnoshina; kolikerno is 5 je to, tolikokrat je 5 v danim fhtevilu, pa vender ne na tanko ampak nekaj ostane, kar se dobi, zhe se tista blishnja manjshi mnoshina od daniga fhtevila odshetje.

Kolikokrat je 7 v 58? — Tu naredim tolikokrat po 7 zhert na tablo, de 58 zhert dobim, potem vidim kolikokrat po sedem zhert je v 58, in koliko zhert she ostane. Ali pa si mislim mnoshine od 7, med kterimi je 56 blishnje manjshi

števílo pod 58, in to je ofmerno is 7; tedej je 7 v 58 8krat, pa ne na tanko, ker 2 šte oftane, (56 od 58 oftane 2).

Is-hajki teh vadeb, bres imenovanja vftankov, se najdejo v sledijozhi tablizi, ki se *eno v enim* imenuje.

1 v 1 je 1 krat	4 v 4 do 7 je 1 krat
1 " 2 " 2 "	4 " 8 " 11 " 2 "
1 " 3 " 3 "	4 " 12 " 15 " 3 "
1 " 4 " 4 "	4 " 16 " 19 " 4 "
1 " 5 " 5 "	4 " 20 " 23 " 5 "
1 " 6 " 6 "	4 " 24 " 27 " 6 "
1 " 7 " 7 "	4 " 28 " 31 " 7 "
1 " 8 " 8 "	4 " 32 " 35 " 8 "
1 " 9 " 9 "	4 " 36 " 39 " 9 "
1 " 10 " 10 "	4 " 40 " " 10 "
2 v 2 do 3 je 1 krat	5 v 5 do 9 je 1 krat
2 " 4 " 5 " 2 "	5 " 10 " 14 " 2 "
2 " 6 " 7 " 3 "	5 " 15 " 19 " 3 "
2 " 8 " 9 " 4 "	5 " 20 " 24 " 4 "
2 " 10 " 11 " 5 "	5 " 25 " 29 " 5 "
2 " 12 " 13 " 6 "	5 " 30 " 34 " 6 "
2 " 14 " 15 " 7 "	5 " 35 " 39 " 7 "
2 " 16 " 17 " 8 "	5 " 40 " 44 " 8 "
2 " 18 " 19 " 9 "	5 " 45 " 49 " 9 "
2 " 20 " " 10 "	5 " 50 " " 10 "
3 v 3 do 5 je 1 krat	6 v 6 do 11 je 1 krat
3 " 6 " 8 " 2 "	6 " 12 " 17 " 2 "
3 " 9 " 11 " 3 "	6 " 18 " 23 " 3 "
3 " 12 " 14 " 4 "	6 " 24 " 29 " 4 "
3 " 15 " 17 " 5 "	6 " 30 " 35 " 5 "
3 " 18 " 20 " 6 "	6 " 36 " 41 " 6 "
3 " 21 " 23 " 7 "	6 " 42 " 47 " 7 "
3 " 24 " 26 " 8 "	6 " 48 " 53 " 8 "
3 " 27 " 29 " 9 "	6 " 54 " 59 " 9 "
3 " 30 " " 10 "	6 " 60 " " 10 "

7 v 7 do 13 je 1 krat	9 v 9 do 17 je 1 krat
7 „ 14 „ 20 „ 2 „	9 „ 18 „ 26 „ 2 „
7 „ 21 „ 27 „ 3 „	9 „ 27 „ 35 „ 3 „
7 „ 28 „ 34 „ 4 „	9 „ 36 „ 44 „ 4 „
7 „ 35 „ 41 „ 5 „	9 „ 45 „ 53 „ 5 „
7 „ 42 „ 48 „ 6 „	9 „ 54 „ 62 „ 6 „
7 „ 49 „ 55 „ 7 „	9 „ 63 „ 71 „ 7 „
7 „ 56 „ 62 „ 8 „	9 „ 72 „ 80 „ 8 „
7 „ 63 „ 69 „ 9 „	9 „ 81 „ 89 „ 9 „
7 „ 70 „ „ 10 „	9 „ 90 „ „ 10 „
8 v 8 do 15 je 1 krat	10 v 10 do 19 je 1 krat
8 „ 16 „ 23 „ 2 „	10 „ 20 „ 29 „ 2 „
8 „ 24 „ 31 „ 3 „	10 „ 30 „ 39 „ 3 „
8 „ 32 „ 39 „ 4 „	10 „ 40 „ 49 „ 4 „
8 „ 40 „ 47 „ 5 „	10 „ 50 „ 59 „ 5 „
8 „ 48 „ 55 „ 6 „	10 „ 60 „ 69 „ 6 „
8 „ 56 „ 63 „ 7 „	10 „ 70 „ 79 „ 7 „
8 „ 64 „ 71 „ 8 „	10 „ 80 „ 89 „ 8 „
8 „ 72 „ 79 „ 9 „	10 „ 90 „ 99 „ 9 „
8 „ 80 „ „ 10 „	10 „ 100 „ „ 10 „

§. 32.

Tudi eno v *cnim* naj se v priliznih naloshitvah v rabo in urjenje oberne.

N a l o s h i t v e.

1. En goldinar naj se med uboge tako rasdeli, de bo vřak 6 kr. dobil; koliko ubogih bo obdeljenih? — 1 gl. ima 60 kr.; 6 kr. je v 60 kr. 10 krat; tedej bo 10 reveshov obdeljenih.

2. Koliko vatlov sukna se dobi sa 32 gl., zhe 1 vatel 4 gl. velja? — 8 vatlov; ker so 4 gl. v 32 gl. 8 krat.

3. Koliko krajzarjev snêfe 24 vénarjev? — Na vsak krajzar gredo 4 vénarji, tedej 24 venarjev da 6 krajzarjev; ker gre 4 v 24 6 krat.

4. Nekdo bi rad sa 40 gl. srebra bankovzov po 5 gl. sametil; koliko bankovzov bo dobil? — 8 bankovzov; sakaj 5 gl. je v 40 gl. ravno 8 krat.

5. 28 pòl popirja se rasdeli med 7 fholarjev, po enakih delih; koliko bo vsak dobil? — 4 pòle.

6. Tvoj ozhe so ti pozhasi 12 dvajsetiz pode-lili, koliko goldinarjev to snefe? — 4 gl.

7. Svéseek popirja (téka) velja 6 kr., koliko sveskov bi dobil sa 1 gl.? — 10 sveskov.

8. Koliko desetiz je 70 krajzarjev? — 7 de-fetiz.

§. 33.

b. Kadar manjšhi shtevilo ni zhes 10, pa v drugo shtevilo vezh ko 10 krat gré.

Tù se ravna po tej versti:

1. Kadar je manjšhi shtevilo ravno 10.

Na primér: Kolikokrat je 10 v 400? — 10 v 40 je 4 krat, v 400 pa je 10 krat tolikokrat, toraj 40 krat; ali pa: 10 je v vsaki desetizi 1 krat, 400 je 40 desetiz, toraj je 10 v 400 ravno 40 krat. — Kolikokrat je 10 v 300, v 500, v 900, v 1000?

Po nekterih vadbah bodo fholarji to na rav-

noft vedili povedati, namrezn: 10 v 400 je 40 krat.

Kolikokrat gre 10 v 750? — 10 v 700 gre 70 krat, 10 v 50 5 krat, vkup 75 krat. — Kolikokrat je 10 v 380, 590, 280, 310?

Kolikokrat je 10 v 635? — 63 krat in 5 she oftane.

2. Kadar so desetize vezhjiga fhtevila ravno mnoshina manjshigu fhtevila.

Kolikokrat gre 3 v 69? — 3 v 6 gre 2 krat tedej v 60 20 krat, 3 v 9 3 krat, vkup 23 krat. — Kolikokrat gre 4 v 84; 2 v 68; 3 v 96; 5 v 105; 8 v 248; 9 v 369?

3. Kadar desetize vezhjiga fhtevila niso mno-shina is manjshiga fhtevila. Tukej je treba vezhji fhtevilo rasloshiti.

Kolikokrat je 3 v 84? — 84 fe rasloshi v 60 in 24, in fe rezhe: 3 v 60 je 20 krat, v 24 pa 8 krat, toraj vkup 28 krat. — Kolikokrat je 6 v 324? Rezhe fe: 6 v 300 je 50 krat, 6 v 24 je 4 krat, vkup 54 krat.

Kolikokrat je 8 v 96? 3 v 54; 6 v 72; 5 v 95?

Bolj softavljene vadbe so spet le sa bolj pre-brifane sholarje.

N a l o s h i t v e.

1. Strofški popotne drufhine snefejo 140 gl.; zhe pride na vfako ofebo 10 gl., koliko popotni-

kov je bilo? — 10 gl. v 140 gl. gre 14 krat; toraj 14 ofeb.

2. Koliko grofhev je 36 kr.? — 1 grofh je 36 kr.; 3 v 36 gre 12 krat; 36 kr. je toraj 12 gr. 36 kr
12 gr

3. 1 zent velja 8 gl.; koliko zentov se bo dobilo sa 88 gl.? 11 zentov; ker je 8 v 88 11 krat. 8 gl. 11 zent
88 gl

4. Šolar plazhuje na mesez 4 gl. sa stanovanje; koliko meszov bo f-hajal s 48 gl.? — 4 v 48 gre 12 krat; toraj 12 meszov. 4 gl. 12 mesz
48 gl

5. Nekdo plazha na dan 6 kr. sa kofilo; v koliko dneh bo 2 gl. 30 kr. isdal? — 1 gl. je 60 kr., 2 gl. toraj 2 krat 60, to je 120 kr., in unih 30 kr. je vkup 150 kr.; 6 je v 150 25 krat, toraj v 25 dneh. 6 kr. 1 dan
2 gl. 30 kr.

6. Koliko natisnjenih lepofifov se dobi sa 38 kr., zhe 1 lepofif 2 kr. velja? — 19 lepofifov. 2 kr. 19 lepofif
38 kr.

7. Sa 8 dni se dobi 14 gl. (810 kr.) koliko sa 1 dan? — 105 kr. ali 1 gl. 45 kr. 8 dni
14 gl. (810 kr.)

V. Delenje shtevil.

§. 34.

Zhe se 20 krajzarjev med dva revesha tako rasedi, de eden dobi 12 kr. eden pa 8 kr.; ali enake dele dobita? Koliko bi se moglo vsakimu dati, de bi enake dele dobila? — Glejte tedej: zhe kako shtevilo v dva enaka dela rasedimo, se imenuje vsak del *poloviza*, ali *pol zeline*. Koliko

je toraj poloviza od 20 kr.? Kaj je poloviza od 1 gl.? 1 gl. ima 60 kr.; zhe ga v dva enaka déla rasdelimo, koliko ima 1 del? 30 kr. je toraj poloviza eniga goldinarja, ali pol goldinarja. — Kaj je poloviza 1 krajzarja? — poloviza 1 dné? — poloviza 1 leta? — poloviza 1 funta? itd.

Koliko poloviz goldinarja moram imeti, de bom zel goldinar imel? Koliko poloviz leta, ali kolikokrat 6 mešov gre na eno zelo leto? — Dve polovizi toraj dašta zelino.

Rasumik delenja otrokam sbe bolj poozhititi, naj uzhenik na tabli naredi zherto, in naj rezhe: to zherto lahko v dva neenaka, ali pa tudi v dva enaka dela rasdelim; kje jo moram rasdeliti, de dva enaka dela dobim? Rasdelim jo toraj ravno zhes fredo, koliko je potem en del? Poloviza, ali pol zherte. Koliko dašte dve polovizi vkup? Zelo zherto.

§. 35.

Zhe se zelina v tri enake déle rasdeli, se imenuje vsak del *tretjinz*. Na pr. shtevilo 3 se da rasloshiti v 1, 1 in 1; 1 je potem tretjinz od 3. — Kaj je tretjinz od 1 goldinarja? Dvajsetiza, ali 20 kr. Koliko je 2 tretjinza goldinarja? koliko 3 tretjinzi goldinarja? Trije tretjinzi toraj dajo zelino.

Koliko je tretjinz eniga leta? — o 1 eniga mešza? Koliko 2 tretjinza, 3 tretjinzi eniga leta? — Koliko 2 tretjinza, 3 tretjinzi mešza?

Spet naredim zherto na tablo, in jo rasdelim v tri enake déle, kako se imenuje tak dél? Tretjinz. 2 taka dela sta 2 tretjinza, 3 taki deli so 3 tretjinzi, in dajo zelo zherto.

Ravno tako se mora otrokam rasumik dati, kaj je *zhetertinz*, *petinz* . . .

Posebno se morajo vaditi sposnati goldinarške déle. Kaj je poloviza, ali polovinz, tretjinz, zheter-tinz, petinz, shestinz, defetnz goldinarja? — Koliko krajzarjev je 3 zhetertinze, 5 shestinzov, 8 defetinzov, 2 petinza goldinarja? — Koliko groshev je 2 zhetertinza, 4 petinze, 7 defetinzov goldinarja?

Ob enim se morajo vaditi fholarji tudi od druge strani prerajtati kolkeri del goldinarja je 30, 20, 15, 12, 10, 6, 5 krajzarjev; kolkeri del goldinarja je 10, 5, 4, 2 grosfa.

Na sadnji se morajo vaditi tudi posnati priloshne déle zenta, funta, léta, mefza, rifa, bukev popirja, itd.

§. 36.

Raslozhenje kaj je poloviza, tretjinz, zheter-tinz itd. se nar bolj rasumevno da is *enkrat eniga* ispeljati.

Uzhenik naj prafha: Koliko je dvojno is 1? Dvojno is 2, 3, 4, . . . ? — Te dvojnine is rasnih shtevil naj vezh fholarjev po vezhkrat pové. Potem naj uzhenik da take in enake prafhanja: Ali je 8

dvojno kakiga shtevila? Kteriga? Is 4. Kaj je toraj poloviza od 8? — Je 14 dvojno kakiga shtevila? kteriga? Koliko je toraj poloviza od 14? — Ali je 9 dvojno kakiga shtevila? Ktero je blishnje manjši dvojno? Kteriga shtevila je 8 dvojno? Koliko je toraj poloviza od 8? In poloviza od 9? Tudi 4, tode 1 shtevila; tega 1 poloviza je pol; poloviza od 9 je toraj 4 in pol; sakaj 2 krat 4 in pol je 9.

Na ravno to visho naj si rezhe uzhenik povedati sholarjem trojnino, zhetertnino . . . rasnih shtevil, in is tega naj ispelje tretjinze, zhetertinze . . . daniga shtevila.

Prefoditi kako velik je kak del, postavim shtetinz daniga shtevila, bo tako nar losheje, de se narpred premisli ali je dano shtevilo shtesterno drugiga shtevila, ali ni. Zhe je ravno shtesterno, se prasha dalje, is kteriga shtevila shtesterno je; ko se to shtevilo své, se sklene, de je to shtevilo shtetinz daniga shtevila. Zhe pa dano shtevilo ni ravno shtesterno, se vsame blishnje manjši shtesterno, se poshtetinz, in ta je tudi shtetinz daniga shtevila, le toliko shtetinzov se mora shtevila pridjati, kolikor raslozhik med unim shtesternim in med danim shtevilam sneše.

§. 37.

Šhe drugo ravnanje imenovan del kakiga shtevila najte, ktero bo dobro vědlo, je napeljati naloshtev na *eno v enim*, ktero kashe kolikokrat je manjši shtevilo v vezhim sapopadeno. Naslednji primerki bodo to poozhitili.

Koliko je zhetertinz od 28 gl.? — Zhetertinz od 28 gl. najti, se v flame od vsakih 4 gl. kateri so v 28 gl. sapopadeni le 1 gl.; tolikokrat 1 gl. se bo potim takim dobilo, kolikorkrat je 4 v 28 gl.; to je, zhetertinz od 28 je toliko, kolikorkrat je 4 v 28; 4 v 28 je 7 krat; toraj je zhetertinz od 28 gl. 7 gl.

Koliko je petinz od 105? — Petinz od 105 dobiti, bom 105 v sgol dele rasdelil, katerih vsak ima 5 v sebi; tazih delov bom toliko dobil, kolikorkrat je 5 v 105 sapopadeno; to je 21; petinz od 105 je toraj 21.

Koliko je tretjinz od 27? — zhetertinz od 48? — sheftinz od 72?

Is teh primerkov bodo sholarji rasvidili, de je, kak imenovan del kakiga shtevila najti, le treba pomisliti, kolikókrat je shtevilo, ktero déle kashe, v danim shtevilu sapopadeno. N. pr. Kaj je zhetertinz od 36? — 4 v 36 je 9 krat sapopadeno; zhetertinz od 36 je toraj 9.

§. 38.

N a l o s h i t v e.

1. Med tri otroke je rasdeliti 24 orehov vsm enako; koliko jih pride na eniga? — 1 otrok je tretji del, to je tretjinz od 3 otrok; tedej bo tudi 1 otrok tretjinz od 4 orehov dobil; 3 v 24 gre 8 krat; tedej 8 orehov.

3 otroke
24 orehov

2. 6 vatlov sukna velja 30 gl., koliko velja 1 vatel? — 1 vatel je sheftinz od 6 vatlov, tedej

6 vatl
30 gl

Napeljevanje is glave poshtevati. D

velja 1 vatel tudi fhestinz od 30 vatlov; fhestinz od 30 je 5; tedej 1 vatel velja 5 gl.

Artilsko
repl 16
3. Koliko je zhetertinz od 12 gl. 16 kr.? — Zhetertinz od 12 gl. je 3 gl., zhetertinz od 16 kr. je 4 kr.; vkup 3 gl. 4 kr.

petine
20 gl 20 kr
4. Koliko je petinz od 30 gl. 20 kr.? — Petinz od 30 gl. je 6 gl.; petinz od 20 kr. je 4 kr.; vkup, 6 gl. 4 kr.

10 mesev
200 fl
5. Šolar zelo fholško leto (10 mešov) plazha 200 gl.; koliko pride na 1 mesez? — 1 mesez je 10 del, ali defetinz od 10 mešov, tedej pride na 1 mesez tudi le defetinz od 200 gl., to je 20 gl.

6 fl
96 fl blaga
6. Sa 6 gl. se dobi 96 fl blaga; koliko sa 1 gl.? — 1 gl. je fhestinz od 6 gl., toraj se dobi sa 1 gl. tudi fhestinz od 96 fl ; 6 v 60 je 10 krat. v 36 je 6 krat, tedej v 96 16 krat; sa 1 gl. se toraj dobi 16 fl .

2 otrok
840 gl.
7. 2 otroka poverbata 840 gl. premoshenja po enakih delih; koliko pride na vfaziga? — Polovizo od 840 gl., to je 420 gl.

5 vasi
108 gold.
8. 5 vasi imajo svrezhi 108 gl. po enakih delih; koliko pride na eno vas? — Petinz od 108 gl. Petinz od 100 gl. je 20 gl., petinz od 8 je 1 gl. in 3 petinze goldinarja; tedej vkup 21 gl. in 3 petinze goldinarja; 1 petinz goldinarja je 12 kr., 3 petinzi 3 krat 12 kr., to je 36 kr.; toraj vfaka vas da 21 gl. 36 kr.

6 vedrov
84 gl
9. 6 vedrov vina velja 84 gl.; koliko pride na 1 vedro? — 14 gl.

10. 6 ofeb si imajo 546 gl. med seboj po enakih delih rasdeliti; koliko pride na ofeb? — 91 gl. 6 poršon
546 fe

11. 10 € muškatovih orehov velja 80 gl.; koliko velja 1 € ? — 8 gl. 10 € orehov
80 fe

12. V kuhinji pobijejo v 4 tednih 72 jajz; koliko jih pride na 1 teden? — 18 jajz. 4 tedne
72 jajz

13. 1 zent kofeta velja 34 gl.; koliko velja pol zenta? — 17 gl. 34 fe
 $\frac{1}{2}$ € kof.

4. Neki gospod flushi na leto 600 gl.; koliko pride na zhetertinz léta? — 150 gl. 600 fe
4 zhetertinz léta

§. 39.

VI. Špremenitev goldinarških delov v goldinarje.

Goldinarški déli se v goldinarje spremené na ravnost, ali pa posredkama. Na primer, dvajsetize se na ravnost podelajo v goldinarje; petaki pa posredkama, to je pred v desetize ali dvajsetize, in te na sadnje v goldinarje.

Šklepanje, po katerim se ta spremenitev déla, se rasvidi is naslednjiga primerka. Naj se 32 petnajstiz v goldinarje spremeni. Šklepa se tako: 1 petnajstiza je zhetertinz od 1 goldinarja, 2 petnajstizi je zhetertinz od 2 gl., 3 petnajstize je zhetertinz od 3 gl. . . . 32 petnajstiz je toraj zhetertinz od 32 gl.; zhetertinz od 32 gl. je pa 8 gl.; toraj da 32 petnajstiz 8 gl.

Tridefetine, ali polgoldinarji.

Koliko goldinarjev vershe 12 tridefetine? — 1 tridefetine je poloviza od 1 gl., 12 tridefetine je toraj poloviza od 12 gl., to je 6 gl.

Koliko goldinarjev vershe 65 tridefetine? — Poloviza od 65 gl.; poloviza od 60 je 30, poloviza od 5 je 2 in pol, tedej vkup 32 gl. in 1 tridefetine, ali 32 gl., 30 kr.

Koliko goldinarjev je 18, 26, 100, 15, 47, 95 tridefetine?

2. Dvajsetine.

Koliko goldinarjev snefe 24 dvajsetine? — 1 dvajsetine je tretjinz od 1 gl., 24 dvajsetine tedej tretjinz od 24 gl. to je 8 gl.

Koliko da 19 dvajsetine? — tretjinz od 19 gl.; tretjinz od 19 gl. je 6 gl. in 1 tretjinz goldinarja, ali 6 gl. 20 kr.

Koliko da 12, 36, 60, 26, 47, 100 dvajsetine?

3. Petize, denarji po 5 groshov.

Koliko goldinarjev da 20 petize? — 1 petize je zhetertinz od 1 gl., tedej 20 petize zhetertinz od 20 gl., to je 5 gl.

Petize se dajo spremeniti tudi v tridefetine, in te v goldinarje; na pr. koliko goldinarjev snefe 85 petize? — Poloviza od 85 je 42 tridefetine in 1 petize; 42 tridefetine vershe 21 gl. in una petize, je toraj 21 gl. 5 groshov.

Naj se spremené 36, 48, 17, 58 petiz v goldinarje in krajzarje.

§. 40.

4. *Dvanajstize, ali denarji po 4 groshe.*

Koliko goldinarjev da 35 dvanajstiz? — 1 dvanajstiza je péti del goldinarja, tedej 35 dvanajstiz peti del, ali petinz od 35 gl., to je 7 gl. — Dvanajstize se dajo tudi v dvakrat toliko shestiz spremeniti, in te na goldinarje djati, kar bomo spodej v 6. rasjafnili.

Koliko vershe 38 dvanajstiz? — Péti del, ali petinz od 38 je 7, tedej 7 gl., pa ostanejo she tri dvanajstize, ali 36 kr.; vkup 7 gl. 36 kr.

Koliko vershe 20, 65, 100, 42, 64 dvanajstiz?

5. *Defetize.*

Koliko da 48 defetiz goldinarjev? — 1 defetiza je shesti del, ali shestinz od 1 gl.; toraj 48 defetiz shestinz od 48 gl., ali 8 gl. — Defetize se dajo tudi v dvajsetize spremeniti, in te na goldinarje djati: 48 defetiz je pol toliko dvajsetiz, tedej 24 dvajsetiz, in té tretji del tega, to je 8 gl.

Koliko da goldinarjev 27 defetiz? — Shesti del od 27 je 4 gl., tedej 4 gl., pa ostanejo she 3 defetize, ali 30 kr.; vkup toraj 4 gl. 30 kr.

Naj se dene na goldinarje 36, 60, 84, 39, 122 defetiz.

6. Sheftize, ali dvojazhe po 2 grosa.

Koliko goldinarjev snefe 20 sheftiz? — Defeti dél, ali defetinz od 20 gl., toraj 2 gl.

Koliko da goldinarjev 75 sheftiz (dvojazh)? — 70 dvojazh je defetinz od 70 gl., tedej 7 gl., in 5 dvojazh je 30 kr.; vkup 7 gl. 30 kr.

Koliko goldinarjev da 30, 100, 54, 95, 214 sheftiz?

Koliko da 54 dvanajstiz? — 54 dvanajstiz je dvakrat toliko dvojazh, to je 108 dvojazh, in té dajo defetinz od 108 gl., tedej 10 gl. in 8 dvojazh, ali 10 gl. 48 kr.

§. 41.

7. Petáki, po 5 kr.

Petaki se morajo nar pred v defetize ali pa dvajsetize spremeniti, potem pa v goldinarje.

Koliko goldinarjev da 72 petakov? — Na pol toliko defetiz, tedej 36 defetiz, in te sheftinz od 36 gl., tedej 6 gl.

Koliko snefe v goldinarjih 68 petakov? — Zhetertinz od 68 dvajsetiz, tedej 17 dvajsetiz, in te so tretjinz od 17 gl., toraj 5 gl. in 2 dvajsetizi, ali 5 gl. 40 kr.

Koliko goldinarjev da 36, 84, 50, 124 petakov?

8. Grosi.

Grosi se vershejo na dvojazhe, in té na goldinarje.

Koliko goldinarjev da 100 grofhov? — Poloviza od 100 grofhov je 50 dvojazh, in te defetinz od 50 gl., to je 5 gl.

Koliko da 84 grofhov? — Pol toliko dvojazh, to je 42 dvojazh, te pa defetinz od 42 gl.; toraj 4 gl. in 2 dvojazhi, ali 4 gl. 12 kr.

Koliko goldinarjev sturi 157 grofhov? — Na pol toliko dvojazh, tedej 78 dvojazh in 1 grofh zhes; 78 dvojazh je pa defetinz od 78 gl., tedej 7 gl. in 8 dvojazh, ali 16 grofhev; s unim grofhem, ki je pred ostal, vkup 7 gl. 17 grofhev.

Koliko goldinarjev snefe 40, 68, 112, 208 grofhev?

Ker razhuni na grofhe velikokrat na versto pridejo, naj se uzhe fholarji grofhne fhtevila is glave, ktere imajo zele goldinarje v febi, to je 20, 40, 60, 80, 100, . . .

9. *Krajzarji.*

Krajzarji se spremené nar pred v sheftize, ali dvojazhe, in te v goldinarje.

Koliko goldinarjev snefe 180 krajzarjev? — Shefti del, ali sheftinz od 180, to je 30 sheftiz; té pa defetinz od 30 gl., toraj 3 gl.

Koliko snefe 846 krajzarjev? — Sheftinz od 846 dvojazh, tedej 141 dvojazh; té pa defetinz od 141 gl., toraj 14 gl., in she 1 dvojazha, ali 14 gl. 6 kr.

Koliko da goldinarjev 300, 100, 280, 500 krajzarjev?

Tudi tukej se morajo otrozi krajzerfskih fhtev-
vil, ki imajo zele goldinarje v febi, 60, 120, 180,
240, . . . is glave navaditi.

Vse to spreminjaje denarjev, od kteriga je
bilo dosdaj govorjeno, se mora fholarjem s mno-
gimi primerki v spomin vtisniti, ker vezhi del vse
rajtanje is glave ravno v tem obftoji.

Koliko goldinarjev anelo 10, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100, 110, 120, 130, 140, 150, 160, 170, 180, 190, 200, 210, 220, 230, 240, 250, 260, 270, 280, 290, 300, 310, 320, 330, 340, 350, 360, 370, 380, 390, 400, 410, 420, 430, 440, 450, 460, 470, 480, 490, 500, 510, 520, 530, 540, 550, 560, 570, 580, 590, 600, 610, 620, 630, 640, 650, 660, 670, 680, 690, 700, 710, 720, 730, 740, 750, 760, 770, 780, 790, 800, 810, 820, 830, 840, 850, 860, 870, 880, 890, 900, 910, 920, 930, 940, 950, 960, 970, 980, 990, 1000.

Ker razumni ne morejo shikokrat na versto
pridejo, naj se uzbek fholarji grofno fhtevila is
glave, ktere imajo zele goldinarje v febi, to je
20, 40, 60, 80, 100, . . .

3. Krajzarji.

Krajzarji se spremeno nar pred v fhtevila, ali
dvojzash, in se v goldinarje.

Koliko goldinarjev anelo 180 krajzarjev? —
Shesti del, ali fhtevila od 180, to je 30 fhtevila; to
pa delatna od 30 gl., toraj 3 gl.

Koliko anelo 816 krajzarjev? — Shtevila od
816 dvojzash, todej 144 dvojzash; to pa delatna od
144 gl., toraj 14 gl., in fhtevila 1 dvojzash, ali 1 gl.

Tretje poglavje.

Prerajtanje snefka mnoshine is snefka enofortne enôte.

§. 42.

V ljudskim shivljenji nar bolj pogosto pridejo na versto take naloshitve razhunov, kjer se mora is zéne enote zéna enofortne mnoshine prerajtati; sato je treba, de se uzhenzi vgibanja tazih razhunov posebno vadijo.

Nar lahkejšhi razhun je, kjer je zena enôte v goldinarjih dana; tukej je naloshitev sgol pomnoshenje goldinarfkiga shtevila.

N a l o s h i t v e.

1. 1 ℔ shide (fvila) velja 8 gl., koliko velja 5 ℔ ? — Zhe 1 ℔ velja 8 gl., veljata 2 ℔ 2 krat 8 gl., 3 ℔ 3 krat 8 gl., . . . 5 ℔ 5 krat 8 gl., to je 40 gl.

8 gl.
5th side

2. 1 zent zukra velja 20 gl., koliko velja 10 zent.? — 10 krat 20 gl., to je 200 gl.

20 gl
10th zukra

3. 1 vatel sukna velja 6 gl., koliko velja 14 vatlov? — 14 krat 6 gl.; 10 krat 6 je 60, 4 krat

6 gl
14 vatt sukna

6 je 24, in 60, je 84 gl.; 14 vatlov toraj velja 84 gl.

15 gl
12 tth fcy
4. 1 zent fig velja 15 gl., koliko velja 12 zent? — 12 krat 15 gl.; 10 krat 15 je 150, 2 krat 15 je 30, in 150 je 180; 12 zentov toraj velja 180 gl.

6 vag pbeno
3 gold.
5. Koliko velja 6 vaganov pshenize po 3 gl.? — 18 gl.

5 mesich
54 gold
6. Koliko se isda v 5 mezzih, zhe se v 1 mezzu isda 54 gl.? — 270 gl.

§. 43.

Zhe so pa v zéni enote krajzarji ali grosi, se gleda pri rajtanji ali na te *krajzarje* ali *groshe*, ali pa na *mnoshino*, ktere zéna se ishe.

I. Razhun, zhe se gleda na krajzarje ali groshe.

To se ravna po tej versti:

a. Kadar so krajzarji ali grosi prirozhin del goldinarja.

N a l o s h i t v e.

15 th ovcc
20 kr.
1. Koliko velja 15 R svezh po 20 kr.? — 20 kr. je 1 dvajsetiza; tedej 15 R 15 dvajsetiz, ali 5 gl.

4 fl 30 kr.
8 vall.
2. 1 vatel sukna velja 4 gl. 30 kr., koliko velja 8 vatlov? — 8 vatlov po 4 gl. je 8 krat 4,

to je 32 gl.; 8 vatlov po 30 kr. je 8 tridefetz,
ali 4 gl.; vkupej 36 gl.

3. Zhe revesh dobi na dan 12 kr., koliko ^{12 kr.}
snefe to v 22 dne? — 22 dvanajftiz, ali 4 gl. ^{22 dne}
24 kr.

4. Vertnar proda 200 mladih drevesz, drevesze ^{200 drevesz}
po 5 groshev; koliko je sa vse potegnil? — 200 ^{5 gr.}
petiz, ali 50 gl.

5. Zhe 1 R telezhjiga 10 kr. velja; koliko ^{10 kr.}
fe bo dalo sa 10 R ? — 10 defetz, ali 1 gl. ^{10 defetz}
40 kr. ^{40 gr.}

6. Soldat dobi vfak dan 6 kr.; koliko pla- ^{6 kr.}
zhila ima v 1 letu (365 dni)? — 365 dvojazh, to ^{365 dne}
je 36 gl. 30 kr.

7. Koliko velja 56 R tobaka, zhe se 1 R po ^{56 R tob.}
1 gl. 3 kr. prodaja? — 56 R po 1 gl. je 56 gl.; ^{1 gl. 3 kr.}
56 R po 3 kr. je 56 groshev, ali 28 dvojazh, ali
2 gl. 48 kr.; vkup 58 gl. 48 kr.

8. Koliko velja 132 tokov prishigavzhkov (Zünd- ¹³²
hölzel) zhe vfak tok 1 kr. velja? — 132 kr. je 22 ^{1 kr. tok}
dvojazh, ali 2 gl. 12 kr.

9. 1 R zukra velja 20 kr.; koliko velja 25 R ? ^{20 kr.}
— 8 gl. 20 kr. ^{25 R zukr.}

10. Koliko fe bo dalo sa 62 R fig, zhe 1 R ^{62 R fig.}
5 kr. velja? — 5 gl. 10 kr.

11. Nekdo kupi 6 R masla, funt po 20 kr.;
koliko je dal sanj? — 2 gl.

12. Koliko velja 1500 streshnikov, zhe je
zegel po krajzarji? — 25 gl.

62 R fig
5 kr.

6 R masla
20 kr.

1500 streshnikov
1 kr.

jazh, ali 2 gl. 12 gr.; toraj bo po 12 gr. 26 vatlov veljalo 15 gl. 12 gr.

2. Nekdo kupi 1 vedro vina (40 mer), mera po 13 kr.; koliko bo plazhal sa vino? — Tukej se prerajta nar pred po 12 kr. mera, potem po 1 kr. in se oboje foshteje: 40 mer po 12 kr. vershe 40 dvanajstiz, to je 8 gl.: 40 mer po 1 kr. vershe 40 kr.; vkup 8 gl. 40 kr.

13 kr.
1 vedro

3. Dninar saflufhi na dan 36 kr.; koliko bo to verglo v 24 dneh? — 24 dni po 30 kr. je 12 gl.; 24 dni po 6 kr. je 2 gl. 24 kr.; 24 dni po 36 kr. dajo toraj 12 gl. in 2 gl. 24 kr., ali 14 gl. 24 kr.

36 kr.
24 dneh

4. Neki kramar kupi 10 tuzentov (120) noshov, 1 nosh po 40 kr.; koliko da sanje? — 120 noshov po 20 kr. je 120 dvajsetiz, ali 40 gl.; po 40 kr. toraj she enkrat toliko, toraj 80 gl.

40 kr.
10 tuzentov
noshov

5. Koliko velja 72 H pávole, zhe 1 H 53 kr. velja? — Nar pred se prerajta po 30 kr. funt, potem pa po 20 kr. in na sadnje po 3 kr. in se foshteje vse vkup: 72 H po 30 kr. da 36 gl., 72 H po 20 kr. da 24 gl., in pred 36 gl. je she 60 gl.; sdaj pa she 72 H po 3 kr., to je 36 dvo-jazh, ali 3 gl. 36 kr.; vkup 63 gl. 36 kr.

53 kr.
72 to
pavole

6. 1 H zukra se prodaja po 9 groshev, koliko velja 18 H ? — De se losheje razhuni, se vsame funt po 10 groshev, kateri dajo 9 gl.; sdaj se pa srajta 1 H po 1 gr. in snefik se odsheteje od unih 9 gl.; 18 H po 1 gr. vershe 18 gr.; zhe jih odshetejemo od unih 9 gl. jih ostane 8 gl. 2 gr.; toraj 18 H velja 8 gl. 2 gr.

9 gr.
18 H
zukra

7. V neki hišni potrebujejo vsak dan po zhes 18 kr. sa kruh; koliko vershe to v prestopnim letu (366 dni)? — Zhe rajtamo na dan po 20 kr. dobimo 366 dvajsetiz, ali 122 gl.; sdaj pa se pre-rajta po 2 kr. na dan, 366 krat 2 kr. ali 732 kr. ali 122 dvojazh, ali 12 gl. 12 kr. to se odshteje od unih 122 gl., in jih ostane 109 gl. 48 kr. — Razhun po 2 kr. bi se dal tudi tako narediti: 2 kr. je desetinz od 20 kr.; toraj bo snefik po 2 kr. tudi desetinz od snefka po 20 kr., to je desetinz od 122 gl.; desetinz od 122 gl. je 12 gl. in 2 desetinza goldinarja, ali 12 gl. 12 kr.

8. Bukvar proda sa sholo 65 bukviz po 48 kr.; koliko bo vsel sanje? — 65 bukviz po 1 gl. bi bilo 65 gl.; 48 kr. je pa sa 12 kr. manj, kakor 1 gl.; sato se srajta 65 bukviz po 12 kr. in se snefik odshteje od 65 gl.; 65 kukviz po 12 kr. je 65 dvanajstiz, ali 13 gl.; zhe jih odshtejemo od 65 gl., jih ostane 52 gl.; 65 bukviz po 48 kr. velja toraj 52 gl.

9. Koliko velja 56 ℥ kofeta po 24 kr. funt? — 22 gl. 24 kr.

10. Koliko velja 23 ℥ mafla po 9 groshev? — 10 gl. 7 kr.

11. Koliko velja 28 mer vina po 16 kr.? — 7 gl. 28.

12. Klobzhar proda 25 klobukov po 4 gl. 40 kr.; koliko bo vsel sanje; — 116 gl. 40 kr.

13. Koliko velja 84 vatlov platna po 15 gr. vatel? — 63 gl.

28 firtk vina
16 kr.

25 klobukov
4 gl. 40 kr.

84 vatl
15 grov

4 gl. 48 kr
18 tto zelera

32 firtle vna
6 gr.

49 vall
47 kr.

63

14. 1 zent shelesa fe proda sa 7 gl. 48 kr.;
koliko velja 18 zentov? — 140 gl. 24 kr.

15. Koliko velja 32 mer vina po 6 grofhev?
9 gl. 12 gr.

16. Koliko velja 49 vatlov po 47 kr. — 38 gl.
23 kr.

§. 45.

II. Razhun, zhe fe gleda na mnoshino.

Tukej fe gre po tej versti:

a. Kadar je mnoshina tako fhteвило, de
ravno toliko krajzarjev ali grofshov goldinar,
ali pa prirozhin del goldinarja da.

N a l o s h i t v e.

1. Koliko velja 60 ⌘ zukra, zhe 1 ⌘ 28 kr.
velja? — Rezhe fe: 6 ⌘ po 1 kr. snefe 60 kr.,
ali 1 gl.; po 2 kr. 2 gl.; po 3 kr. 3 gl., . . .
po 28 kr. da 28 gl.

60 ⌘ vna
28 kr.

2. 1 mera vina velja 16 kr.; koliko velja
pol vedra, ali 20 mér? — 20 mer po 1 kr. vershe
1 dvajfetizo, po 2 kr. da 2 dvajfetizi, . . . po
16 kr. toraj 16 dvajfetiz, to je 5 gl. 20 kr.

16 kr.

20 bokalo
vna

3. Koliko bo veljalo 5 ⌘ pávole, zhe 1 ⌘
18 gr. velja? — 5 ⌘ po 1 gr. da 5 gr., ali 1
petizo, po 2 gr. da 2 petizi, . . . po 18 gr. je vse
vkup 18 petiz, ali 4 gl. 10 gr.

5 ⌘ parole

18 gr.

12 kr
20 bukev
papirja

4. Koliko velja 1 rif popirja, zhe 1 bukve veljajo 12 kr? — 1 rif je 20 bukev; 20 bukev po 1 kr. da 1 dvajsetizo, tedej po 12 kr. 12 dvajsetiz, ali 4 gl.

10 lb masla
17 kr.

5. Koliko velja 10 £ mafla, funt po 17 kr. — 10 £ po 1 kr. vershe 1 defetizo, po 17 kr. tej 17 defetiz, to je 2 gl. 50 kr.

8 kr okroshnik
1 sucent

6. Zhe 1 okroshnik 8 kr. velja, koliko jih bo sneflo 1 tuzent? — Tuzent je 12 okroshnikov, po 1 kr. je 1 dvanajstiza, po 8 kr. bo 8 dvanajstiz, ali 1 gl. 36 kr.

4 lb 16 kr
15 vatlov

7. 1 vatel sukna velja 4 gl. 16 kr.; koliko bo veljalo 15 vatlov? — 15 vatlov po 4 gl. vershe 60 gl.; 15 vatlov po 1 kr. snefe 1 petizo, po 16 kr. 16 petiz, ali 4 gl.; in unih 60 gl. vershe vse 64 gl.

33 lb 20 kr
12 mescov

8. Neki gospod potegne na mesez 33 gl. 20 kr., koliko flushi zelo leto? — 12 mezcov po 33 gl. snefe (10 krat 33 je 330, 2 krat 33 je 66, in 330 je:) 396 gl.; 12 mezcov po 20 kr. je 20 dvanajstiz, ali 4 gl.; tedej letno flushilo 396 gl. in 4 gl. je vkup: 400 gl.

30 vaganov
2 lb 54

9. Koliko velja muta (30 vaganov) pshenize, zhe velja vagan 2 gl. 54 kr.? — 87 gl.

10 kr.
60 lokalov

10. Zhe velja mera vina 10 kr.; koliko velja 1 kvinzh (v gorishkim primorji 60 mer)? — 10 gl.

35 kr.
6 dnih

11. Dninar saflushi na dan 35 kr.; koliko bo to sneflo v 6 dneh? — 3 gl. 30 kr.

12. Nekdo plazha na dan sa jed 52 kr.; koliko snefe to v 1 mefzu? — 26 gl. 52 kr.
30 dnev

13. Sa 1 H fira le plazha 28 kr.; koliko bodo veljali 3 H ? — 1 gl. 24 kr. 28 kr.
3 H fira

14. Koliko velja 5 H mafla, zhe 1 H velja 8 gr.? — 2 gl. 5 H mafla
8 gr.

15. Koliko velja 20 vatlov platna po 38 kr.? — 12 gl. 40 kr. 20 vatlov
38 kr.

16. Popirar kupi balo (10 rifov) popirja po 3 gl. 45 kr. rif; koliko bo dal sa balo? — 37 gl. 30 kr. 10 rifov
3 45

§. 46.

b. Kadar mnoshina ni tako shtevilo, de bi ravno toliko krajzarjev ali groshev 1 goldinar ali prirozhin del goldinarja dalo.

V tem nagodku se prerajta zena sa manjsi ali vezhi mnoshino, sa ktero se prirozhno da razhuniti; potem pa se prerajta zena sa to, kar se je premalo ali prevezh vselo, de se na sadnje prisfhteje ali odsfhteje.

N a l o s h i t v e.

1. Koliko velja 36 mer vina po 14 kr.? — Narpred se prerajta zena od 30 mér, in potem od 6 mér, ter se oboje sofhteje: 30 mér po 1 kr. snefe pol goldinarja, po 14 kr. toraj 14 tridesetiz ali 7 gl.; 6 mer pa velja le petinz tega, kar velja

Napeljevanje is glave posfhtevati. E

30 mer, tedej petinz od 7 gl., to je 1 gl. in 2 petinza goldinarja, ali 24 kr.; toraj velja 6 mer 1 gl. 24 kr.; tedej 30 in 6 mer vkup, to je 7 gl. in 1 gl. 24 kr. ali 8 gl. 24 kr.

2. 1 lot shide velja 18 kr.; koliko velja 1 W ? — 1 W ima 32 lotov; nar pred se prerajta zena sa 30 lotov, potem sa 2 lota in se foshteje oboje vkup; 30 lotov po 18 kr. je 18 tridesetiz, ali 9 gl.; 2 lota po 18 kr. snefeta 36 kr.; sa 32 lotov, ali 1 W , se bo toraj plazhalo 9 gl. 36 kr.

3. Vosnik pelje 19 veder vina; zhe se mu od vedra plazha 46 kr., koliko bo vsa vosnina? — Poishe se popred vosnina sa 20 veder; 20 veder po 46 kr. snefe 46 dvajsetiz, ali 15 gl. 20 kr.; ker smo pa 1 vedro prevezh vseli, moramo od 15 gl. 20 kr. vosnino od 1 vedra, to je 46 kr. odshteti; 46 kr. od 15 gl. odshtetih da 14 gl. 14 kr., in she unih 20 kr. prifhtetih vershe 14 gl. 34 kr.

4. Koliko snefe 28 W kofeta po 34 kr.? — 30 W po 34 je 34 tridesetiz, ali 17 gl.; 2 W smo pa prevezh rajtali, ta veljata 2 krat 34 kr. to je 1 gl. 8 kr. ktere odshtejemo od unih 17 gl.; 1 gl. od 17 gl. ostane 16 gl. in she 8 kr. od 16 gl. ostane 15 gl. 52 kr.

5. Nekdo proda 24 svezhnikov po 42 kr., koliko dobi sanje? — 16 gl. 48 kr.

6. Koliko velja 16 W kakiga blaga po 36 kr.? — 9 gl. 36 kr.

7. Koliko velja 11 W farbe, zhe funt 1 gl. 18 kr. velja? — 14 gl. 18 kr.

16 W } 36 kr. } 9 gl. 36

11 W } 18 kr. } 18 gl. 18

48 kr. } 27 dnih } 27 dnih

50 gajcov } 42 kr. } 42 kr.

8. Zhe kdo 48 kr. na dan isda, koliko isda v 27 dneh? — 21 gl. 36 kr.

9. Koliko velja 50 sajzov po 42 kr.? — 35 gl.

§. 47.

Po teh vadbah naj se sdaj ravno tista naloshitev na *rasne vishe* prerazhuni.

Na primer: Zhe 1 vatel platna 40 kr. velja, koliko bo veljalo 24 vatlov? — 20 Kr.
24 vatt plat

a. 24 vatlov po 1 gl. je 24 gl.; 1 vatel pa velja 20 kr. manj, sato se prerajta 24 vatlov she po 20 kr. in to se odshiteje od 24 gl.; 24 vatlov po 20 kr. je 24 dvajsetiz, ali 8 gl., 8 gl. od 24 gl. ostane 16 gl.; toraj 24 vatlov po 40 kr. velja 16 gl.

b. 24 vatlov po 30 kr. da 24 tridesetiz, ali 12 gl.; sdaj pa she po 10 kr.; ti so tretji del od 30 kr., toraj bo 24 vatlov po 10 kr. ravno tretji del od 12 gl.; to je 4 gl. veljalo; 12 gl. in 4 gl. je pa 16 gl. 20 Kr.
24 vatt

c. 24 vatlov po 20 kr. je 24 dvajsetiz, ali 8 gl.; po 40 kr. pa veljajo ravno she enkrat toliko, tedej 16 gl.

d. Prerajta se zena sa 20 vatlov, potem pa zena sa 4 vatele, in se oboje foshteje. 20 vatlov po 1 kr. da 1 dvajsetizo, po 40 kr. toraj 40 dvajsetiz; 4 vatli so petinz od 20 vatlov, toraj ve-

ljajo petinz od 40 dvajfetiz, to je 8 dvajfetiz; 20 in 4 vatli toraj veljajo 40 in 8, to je 48 dvajfetiz, ali 16 gl.

e. Prerajta se snefik od 30 vatlov, in se od-fhteje snefik od 6 vatlov; 30 vatlov po 1 kr. veljajo pol goldinarja, po 40 kr. tedej 40 krat pol goldinarja, ali 20 gl.; 6 vatlov je pa ravno petinz od 30 vatlov, in veljajo le petinz od 20 gl., to je 4 gl.; 4 gl. od 20 gl. pa ostane 16 gl.

Take vadbe bodo nar bolj do zilja vèdle, zhe uzhenik pristojno naloshitev da, in zel razhun uzhenzam prepufti. Kadar je naloshitev prerajtana, naj si jo rezhe sdaj od eniga, sdaj od eniga popolnoma prerajtati. Tukej se bo pokasalo, de je vsak uzhenz na drugo visho razhunil. Uzhenik naj rezhe sholarjem presoditi, ktera vseh vish je pri tej ali tej naloshitvi nar boljshi in nar pristojnishi; tako je n. p. v poprejshnjim primerku visha pri c. nar lohneji in nar hitreji. Tako se bodo uzhenzi po vezh primerkih surili pri vsakim nagodki presoditi, na ktero visho se bo nar losheje in nar hitreje razhunilo.

Kakor poprejshnji primerik se dajo tudi naslednje naloshitve sdelati :

1. Koliko velja 25 R po 50 kr.? — 20 gl. 50 kr.
2. Koliko vershe 30 R po 26 kr.? — 13 gl.
3. Koliko velja 45 R kofeta po 36 kr.? — 27 gl.

25 R	30 R	45 R kofeta	24 rut	40 R kofeta
50	26 kr.	36 kr.	18 kr.	56 kr.

4. Nekdo kupi 2 tuzenta (24) rut po 18 kr.; koliko bo dal sanje? — 7 gl. 12 kr.

5. Koliko velja 40 R tobaka, zhe se 1 R po 56 kr. prodaja? — 37 gl. 20 kr.

6. Koliko velja 26 mer vina po 18 kr? — 7 gl. 48 kr.

7. Nekdo kupi 38 vatlov tafeta po 45 kr.; koliko bo plazhal sanj? — 28 gl. 30 kr.

8. Zhevljar prodá 50 parov fhkorniz po 4 gl. 48 kr.; koliko je dobil sanje? — 240 gl.

2. 18

Študijski delo: Kako se rešuje težnja, da bodo vsi razume, ki soji pogosto na veliko pridajo, pri-
 ljejev snati poiskati, kaj njihovi polno takrat
 dobro vedje, kadar je treba in anekla manjši
 enote anekle vezni enote, ali opak, povedati.

Tri nadbrskavi prihitjev vander uzhenzi ne
 lunoje pres računka delati, ampak morajo vediti
 saki je tako račun, ali kaj je podhava vakijs
 prihitjev.

1. Kadar je treba in anekla manjši enote
 anekle vezni enote preračati.

2. 18

Naj se polne prihitjev, po katerim bi se in
 zeno eniga vsta zena kolo, ki ima 30 vatlov, us-
 povedala.

26 bokalov vina	38 vatl. tafeta	50 parov fhkorniz
18 kr.	45 kr.	4 gl. 48 kr.

25 kr.	1 kos	^{platna}	=	17 1/2 30
12 kr.	1 kos		=	6 1/2
17 kr.	1 kos		=	8 1/2 30
32 kr.	1 kos		=	16 1/2
45 kr.	1 kos		=	22 1/2 30
54 18 kr.	1 kos	^{platna}	=	18 1/2 30

Zheterto poglavje.

Poiskovanje prihitljejev.

§. 48.

Sdaj bo dobro uzhenze napeljevati, de bodo sa razhune, ki bolj pogosto na versto pridejo, prihitljejev snali poiskati. Taki prihitljeji posebno takrat dobro vedêjo, kadar je treba is snefka manjšhi enôte snefek vezhi enôte, ali ópak, povedati.

Pri naobrazhvi prihitljejev vender uzhenzi ne fmejo bres rasumka delati, ampak morajo vediti sakaj se tako ravná, ali kaj je podstava vřakiga prihitljeja.

I. Kadar je treba is snefka manjšhi enote snefek vezhi enôte prerajtati.

§. 49.

Naj se poifhe prihitljej, po kterim bi se is zéne eniga vatla zéna kofá, ki ima 30 vatlov, napovedala.

Sklepa se: zhe 1 vatel velja 1 kr. pride na zel kof 30 kr. ali polgoldinar; zhe velja vatel 2 kr., pride na kof dvakrat toliko, to je 2 polgoldinarja; vatel po 3 kr. pride kof 3 polgoldinarje, itd. Toraj:

Kolikor krajzarjev vatel, toliko polgoldinarjev kof po 30 vatlov.

Po tem prihitljeji naj se prerajtajo kake naloshitve.

N a l o s h i t v e.

1. 1 vatel platna velja 35 kr.; koliko bo veljal kof platna? — 35 polgoldinarjev, ali 17 gl. 30 kr.

2. Koliko velja kof platna, zhe velja vatel 12, 17, 32, 45 kr.?

3. Koliko velja kof sukna, zhe se vatel po 5 gl. 18 kr. prodaja? — 1 kof, po 5 gl. vatel, velja 30 krat 5, to je 150 gl., in po 18 kr. velja 18 polgoldinarjev, ali 9 gl.; vkup 159 gl.

§. 50.

Naj se poifhe priihltlej is zene eniga funta zeno zenta napovedati.

a. Zhe je zena funta v krajzarjih dana.

Zhe velja 1 ₤ 1 kr., velja zent 100 kr., to je 2 gl. 1 dvajsetizo manj; zhe velja 1 ₤ 2 kr., bo zent she enkrat toliko, to je 4 gl. 2 dvajse-

$36 \text{ kr.} = 1 \text{ zent kofeta} = 60 \text{ fe}$
 $72 \text{ kr.} = 2 \text{ zent kofeta} = 120 \text{ fe}$
 $15 \text{ kr.} = 1 \text{ zent kofeta} = 30 \text{ fe}$
 $24 \text{ kr.} = 1 \text{ zent kofeta} = 40 \text{ fe}$
 $32 \text{ kr.} = 1 \text{ zent kofeta} = 50 \text{ fe}$

tizi manj veljal; zhe velja 1 z 3 kr., velja zent 6 gl. 3 dvajsetize manj, itd. Is tega fe is-haja:

Kolikor krajzarjev funt, dvakrat tolko goldinarjev in ravno toliko dvajsetiz manj zent.

N a l o s h i t v e.

1. Koliko velja 1 zent kofeta, zhe 1 z 36 kr. velja? — 2 krat 36, to je 72 gl. 36 dvajsetiz, ali 12 gl. manj; 12 gl. od 72 gl. ostane 60 gl.; zent toraj velja 60 gl.

2. Koliko velja 1 zent, zhe funt velja 8, 15, 24, 32, 48, 50 krajzarjev?

3. Koliko velja zent, zhe funt velja 2 gl. 25 kr.? — 1 zent, po 2 gl. funt, velja 100 krat 2 gl., to je 200 gl.; po 25 kr. velja 50 gl., 25 dvajsetiz manj, to je 50 gl. 8 gl. 20 kr. manj, toraj 41 gl. 40 kr.; vkup 241 gl. 40 kr.

b. Kadar je zéna funta v grosfih daná.

Zhe fe funt po 1 grosfi prodaja, pride zent na 100 groshev, ali 5 gl.; zhe velja funt 2 grosfa, vershe zent dvakrat toliko, to je 10 gl.; funt po 3 groshe, velja zent 3 krat 5 gl., to je 15 gl.; itd. Šploh:

Kolikor groshev funt, 5 krat toliko goldinarjev zent.

1th 8gr. 1th = 40 fl
 2gr. 1th 10 fl
 4gr. 1th 20 fl
 7gr. 1th 35 fl
 11gr. 1th 55 fl
 18gr. 1th 70 fl
 18gr. 1 90 fl

N a l o s h i t v e.

1. 1 ℥ olja velja 8 gr.; koliko bi veljal 1 zent? — 5 krat 8, to je 40 gl.
2. Koliko velja zent, zhe funt, velja 2, 4, 7, 11, 15, 18 gr.?

§. 51.

Ravno na to visho se dajo tudi naslednji prihitljeji ispeljati :

Kolikor krajzarjev na dan, toliko polgoldinarjev na mezez.

Kolikor krajzarjev na dan, 6 krat toliko goldinarjev na leto.

Kolikor krajzarjev méra, dvakrat toliko dvajfetiz védro.

Kolikor groshev mera, dvakrat toliko goldinarjev védro.

Kolikor krajzarjev bukve popirja, toliko dvajfetiz rif.

Kolikor groshev bukve popirja, toliko goldinarjev rif.

N a l o s h i t v e.

1. Nekdo plazhuje na dan 32 kr. sa jed; koliko to snefe na mezez? — 32 polgoldinarjev, ali 16 gl.

1 dan 32 kr. 1 mesci = 16 fl
 1 dan 55 k. 1 mesci 27 fl 30
 1 dan 30 kr. 1 leto = 288 fl
 1 dan 4k 18 k. 1 leto = 480
 1 bokal 16 kr. 1 veder 10 fl 20
 1 bokal 7 1 veder pola 4 fl 20

1 bokal 8gr. 1 veder = 16 fl
 1 bukve popirja 14 kr. 1 rif = 4 fl 20
 1 bukve 27 kr. 1 rif 9 fl
 1 bukve 5gr. 6 rif = 30 fl

2. Nekdo saflushi na dan 55 kr.; koliko vershe to v 1 meszu? — 55 tridefetiz, ali 27 gl. 30 kr.

3. Od nekiga kapitala se plazhuje na dan 38 kr, zhinsha (obresti); koliko v 1 letu? — 6 krat 38 gl., to je 228 gl.

4. Nekdo sajé na dan 1 gl. 18 kr., koliko v 1 letu? — 360 dni po 1 gl. da 360 gl., in po 18 kr. na dan, vershe 6 krat 18 gl. to je 108 gl. na letu; vkup 468 gl.

5. Ena mera velja 16 kr., koliko velja védro? — 2 krat 16, to je 32 dvajfetiz, ali 10 gl. 40 kr.

6. Koliko bo veljalo vedro vóla, zhe se mera po 7 kr. prodaja? — 2 krat 7, to je 14 dvajfetiz, ali 4 gl. 40 kr.

7. Koliko velja vedro vina, po 8 groshev méra? — 2 krat 8, to je 16 gl.

8. 1 bukve popirja veljajo 14 kr., koliko bo veljal 1 rif? — 14 dvajfetiz, ali 4 gl. 40 kr.

9. Koliko velja 1 rif, zhe bukve veljajo 27 kr.? — 27 dvajfetiz, ali 9 gl.

10. Koliko snefe 6 rifov popirja, bukve po 5 groshev? — 1 rif velja 5 gl.; 6 rifov tedej 6 krat 5, to je 30 gl.

II. Kadar je treba is sneska vèzhi enôte snesik manjši enote prerajlati.

§. 52.

Naj se poišhe prihitljej, de is zéne eniga vedra zeno ene mére najdemo. Zhe 1 vedro 1 gl. velja, bo veljalo pol vedra pol goldinarja, tretjinz vedra le tretjinz 1 goldinarja, . . . ena mera, 40ti del vedra bo toraj tudi 40ti del 1 gl. veljala; 20ti del goldinarja je 1 grofh, tedej 40 ti del goldinarja pol grofha; zhe toraj velja 1 vedro 1 gl, bo veljala mera pol grofha; vedro po 3 gl. bo mera tri polgrofhe, itd. Is tega pride:

Kolikor goldinarjev védro, toliko polgrofhev mera.

N a l o s h i t v e.

1. Koliko velja 1 mera, zhe vedro velja 12 gl.? — 12 polgrofhov, to je 6 gr., ali 18 kr.

2. Eno védro velja 20 gl., koliko 1 mera? — 20 polgrofhev, to je 10 gr. ali 30 kr.

3. Koliko je vredna 1 mera, zhe je vedro po 10, 15, 18, 25 gl?

§. 53.

Naj se poišhe prihitljej, po katerim se bo is sneska eniga leta snesik 1 mezsa dobil?

1. ved 12 gold	1 bokal =	12 polgr	26gr.
20 fl	1 "	20	10gr.
10 fl	1 "	10 polgr.	6gr.
15 fl	1 "	15	7 1/2 gr.
12 fl	1 "	18 polgr.	9 gr.
25 fl	1 "	25 polgr.	12 1/2 gr.

Šklepa fe: Zhe fe v 1 letu 1 gl. potegne ali isda, pride 1 mesez 12ti del od 1 gl., to je 1 petak; zhe fe vsame na letu 2 gl., pride na mesez 2 petaka; 3 gl. na letu dajo 3 petake na mesez, itd. Toraj:

Kolikor goldinarjev na leto, toliko petakov na mesez.

N a l o s h i t v e.

1. Neki gospod ima na letu 500 gl. plazhila; koliko mu pride na mesez? — 500 petakov, ali 125 dvajsetiz, ali 41 gl. 40 kr.

2. Pri nekim gospodarstvu fe isda na leto 400 gl.; koliko pride na en mesez? — 400 petakov, ali 100 dvajsetiz, ali 33 gl. 20 kr.

3. Neki kapital nefe na leto 30 gl. zhinsha; koliko pride na en mesez? — 30 petakov, ali 15 defetiz, ali 2 gl. 30 kr.

4. Koliko snefe mesezhin prihodik, ali istroshek, zhe fe v letu 100, 150, 240, 360, 450, 800, 1000 gl. potegne, ali isda?

§. 54.

Ravno na to visho najdejo fholarji lahko naslednje prihitljeje:

Kolikor goldinarjev na mesez, dvakrat toliko krajzarjev na dan.

Kolikor goldinarjev na leto, toliko sheftinzoy krajzarja na dan.

1 lat	500 fl	1 mesez	=	500 petakov	41 fl 40
	400 fl	1	=	400	33 fl 20
	30 fl	1	=	30	2 fl 30
	100	1	=		8 fl 20
	150	1	=		12 fl
	240	1	=		30 fl

1 lat	360 fl	1 mesez	=	30
	450 fl	1 mesez	=	37 fl 30
	800	1 mesez	=	66 fl 40 kr
	1000	1 mesez	=	83 fl 40 kr

Kolikor goldinarjev zent, toliko petinzov grofha funt.

Kolikor goldinarjev kof (platna), dvakrat toliko krajzarjev vatel.

Kolikor goldinarjev rif, toliko grofhev bukve popirja.

Kolikor goldinarjev bala, toliko sheftinzov goldinarja rif popirja.

N a l o s h i t v e.

1. Nekdo plazha na mezez 6 gl. goftazhine, koliko pride na 1 dan? — 2 krat 6 kr., to je 12 kr.

2. V neki hifhi potrebujejo na mezez sa 5 gl. mleka; koliko pride na 1 dan? — 2 krat 5 kr., to je 10 kr.

3. Letni prihodik je 450 gl., koliko pride na en dan? — 450 sheftinzov krajzarjev, toraj sheftinz od 450 kr. to je 75 kr., ali 1 gl. 15 kr.

4. Neki kapital da vfako leto 48 gl. obresti; koliko en dan? — 48 sheftinzov krajzarjev, toraj sheftinz od 48 kr., to je 8 kr.

5. 1 zent voška velja 90 gl.; koliko bo veljal 1 $\mathcal{R}$? — 90 petinzov grofhev, ali peti del od 90 gr., to je 18 gr.

6. Koliko velja 1 $\mathcal{R}$ mandelnov, zhe zent 32 gl. velja? — 32 petinzov grofhev, toraj peti del, ali petinz od 32 gr., to je 6 gr. in petinz od 2 gr. ali od 6 kr.; 6 gr.; je 18 kr.; petinz od

1 mize 6 fl. 1 dan. = 12 kr.
 5 fl. 1 dan. = 10 kr.
 18 fl. 450 fl. 1 dan. = 1 fl. 15
 48 fl. 1 dan. = 8 kr.

6 kr. je 1 kr. in 1 petinz krajzarja ; vkup nekaj vezh, kakor 19 kr.

7. Kof platna velja 13 gl. koliko bo velja 1 vatel? — 2 krat 13 kr., to je 26 kr.

8. Koliko velja 1 vatel sukna. zhe kof 90 gl. velja? — 2 krat 90 kr., to je 180 kr., ali 3 gl.

9. Koliko veljajo 1 bukve popirja, zhe se sa 1 rif 6 gl. plazha? — 6 groshev.

10. Zhe bala popirja 50 gl. velja ; koliko velja 1 rif, in koliko 1 bukve? — 1 rif pride po 50 dvojazh, ali po 5 gl.; 1 bukve toraj veljajo 5 gr.

Peto poglavje.

Pofhtev obrest, ali zhinshev.

§. 55.

V ljudskim shivljenji se pogosto sgodi, de se komu denarji pofodijo. Sa rabo teh denarjev se mora vfako leto kaj plazhati. To, kar se sa rabo denarjev pofojevavzu plazha, se imenuje *obrest*, *zhinshi*, ali *interesi*; pofojeni denarji se pa imenujejo *kapital*.

Pri pofojevanji se vfelej isgovori, ali pogodí, koliko zhinshov se bo od 100 gl. na leto plazhevalo; ti zhinshi od 100 gl. se imenujejo *perzent* ali *odstotina*.

Na primer; Nekdo pofodi 200 gl., in hozhe de se mu sa vfakih 100 gl. na letu 5 gl. plazha. Tù se rezhe: on pofodi kapital po 5 perzentov. Od 200 gl. bo dolshnik mogel 2 krat 5 gl., toraj 10 gl. plazhati. — Tukej je 200 gl. kapital, 5 je perzent, in 10 gl. fo interesi ali zhinshi.

§. 56.

Nar vezhkrat je treba prerajtati obrest, ali zhinshe od *eniga leta*. Pri tem se ravna po tej versti:

a. Kadar je kapital le po stotizah.

1. Koliko zhinsha da 500 gl. kapitala po 6 odstotine v 1 letu? — 100 gl. da na leto 6 gl. zhinshév; 200 gl. 2 krat toliko, toraj 2 krat 6 gl.: 300 gl. da 3 krat 6 gl. . . . 500 gl, toraj 5 krat 6 gl., to je 30 gl.

2. Koliko je letniga zhinsha od 600 gl. po 4 odstotine? — 100 gl. kapitala da na leto 4 gl. interefa, 600 gl. po tem takim 6 krat 4 gl., to je 24 gl.

3. Koliko interefa da 1000 v 1 letu po 5 perzent? — 1000 gl. je 10 sto; zhe se od 1 sto dobi 5 gl. zhinsha, bo 10 sto dalo zhinsha 10 krat 5 gl., to je 50 gl.

Zhe je toraj kapital is sgol stotiz, se najde enoletni zhinsh, zhe odstotino ali perzent tolikokrat vsamemo, kolikor sto je kapital.

4. Koliko da 800 gl. zhinsha po 5 odstotine v 1 letu? — 40 gl.

5. Koliko je letniga zhinsha od 700 gl. po 4 perzent? — 28 gl

b. Kadar kapital nima sgol stotiz v febi.

1. Koliko interéfa se dobi od 20 gl. po 6 perzent v 1 letu? — Sklepa se: zhe da 100 gl. 6 gl. zhinsha, pride na 1 gl. 100tni del od 6 gl., 20ti del od 6 gl. je 6 groshev, stotinz, ki je 5 krat manjši, je toraj 6 petinzov grosfa; 1 gl. kapitala da tedej na leto 6 petinzov grosfa, 20 gl. kapitala

bo dalo 20krat 6, to je 120 petinzov grofha zhinsha; 120 petinzov grofha je petinz od 120 grofhev, tedej 24 grofhev, ali 1 gl. 12 kr.; 20 gl. kapitala po 6 odstotine da toraj na leto 1 gl. 12 kr. zhinsha. — Ali pa krajshi. 20 gl. je petinz od 100 gl. toraj bo 20 gl. lé petinz od 6 gl. zhinsha dalo; petinz od 6 gl. je 1 gl. in 1 petinz goldinarja, ali 1 gl. 12 kr.

2. Koliko je interesa na leto od 65 gl. po 4 odstotine? — Zhe 100 gl. kapitala 4 gl. zhinsha da, da 1 gl. stotinz od 4 gl., stotinz od 1 gl. je petinz grofha, od 4 gl. toraj 4 petinze grofha; 1 gl. tedej da 4 petinze grofha zhinsha, sato da 65 gl. 65 krat 4, to je 260 petinzov grofha; ti so 5 del, ali petinz od 260 grofhev, tedej 52 grofhev, ali 2 gl. 36 kr.

3. Koliko zhinsha da na léto 850 gl. po 4 perzent? — 34 gl.

4. Koliko je letni zhinsh od 345 gl. po 6 odstotine. — 20 gl. 42 kr.

§. 57.

Ker je prerajtvanje letniga zhinsha takrat, kadar kapital ni is sgol stotiz, vezhidel fostavljeno, in ker se v ljudskim shivljenji skor vselej po 4, 5 ali 6 procent plazhuje; bo dobro uzhenze napeljati, de bodo prihitljejev poiskali, po kterih se zhinsh po 4, 5 in 6 odstotine hitrejsi in losheje prerajta, kakor po poprejshnjim sploshnim ravnanji.

Napeljevanje is glave poshtevati.

F

a. Po 6 odstotine.

Zhe da 100 gl. kapitala 6 gl. zhinsha, da 1 gl. stotinz od 6 gl.; dvajsetinz od 6 gl. je 6 grofhev, stotinz toraj 6 petinzov grofha, to je 1 grofh in 1 petinz grofha; 1 gl. kapitala tedej da 1 grofh in 1 petinz grofha, 2 gl. dafta 2 grofha in 2 petinza grofha, 3 gl. dajo 3 grofhe in 3 petinze grofha, itd. Po tem takim:

Kolikor goldinarjev kapital, toliko grofhev in petinzov grofhev letni zhinsh po 6 percent.

N a l o s h i t v e.

1. Koliko da zhinsha 75 gl. po 6 percent v enim letu? — 75 grofhev, to je 3 gl. 15 gr., in 75 petinzov grofha, to je 15 gr.; vkup 3 gl. 15 gr. in 15 gr., ali 4 gl. 30 kr.

2. Nekdo nalo-hi 940 gl. po 6 odstotine; koliko bo vleknel interesa na leto? 900 gl. da 9 krat 6, to je 54 gl.; 40 gl. pa da 40 gr. ali 2 gl., in 40 petinzov grofha, to je 8 gr., tedej 2 gl 24 kr., in s unimi 54 gl. vkup 56 gl. 24 kr.

3. Koliko zhinsha se dobi na leto od 240 gl. po 6 odstotine? — 14 gl. 24 kr.

4. Koliko zhinsha da 75 gl. po 6 percent v 1 letu? — 4 gl. 30 kr.

$$75 \text{ fl. kap. } 6\% = 4 \text{ fl. } 30 \text{ kr.}$$

$$940 \text{ fl. } 6\% = 56 \text{ fl. } 24 \text{ kr.}$$

$$240 \text{ fl. } 6\% = 14 \text{ fl. } 24 \text{ kr.}$$

$$75 \text{ fl. } 6\% = 4 \text{ fl. } 30$$

§. 58.

b. Po 5 odstotine.

Zhe 100 gl. kapitala 5 gl. zhinsha da, da 1 gl. stotinz od 5 gl. toraj 5 petinzov grofha, ali 1 gr.; 2 gl. dafta 2 grofha; 3 gl. dajo 3 grofhe, itd. Toraj:

Kolikor goldinarjev kapital, toliko grofhev letni zhinsh po 5 odstotine.

N a l o s h i t v e.

1. Koliko je letniga interesa od 36 gl. po 5 percent? — 36 grofhev, ali 1 gl. 48 kr.

2. Koliko zhinsha da 2520 gl. po 5 odstotine v 1 letu? — 2500 je 25 stotiz, ki dajo 25 krat 5, to je 125 gl. zhinsha; 20 gl. pa da 20 grofhev, ali 1 gl. vkup 126 gl.

3. 680 gl. je po 5 percent naloshenih; koliko obresti dajo na leto? — 34 gl.

4. Koliko je letniga zhinsha od 77 gl. po 5 odstotine? — 3 gl. 51 kr.

§. 59

c. Po 4 odstotine.

Zhe 100 gl. kapitala 4 gl. odstotine da, pride na 1 gl. stotinz od 4 gl., tedej 4 petinze grofha; ti dajo 1 grofh 1 petinz manj; 1 gl. kapitala da toraj 1 grofh 1 petinz grofha manj zhinsha; 2 gl.

$15\text{ fl kap } 4\% = 12\text{ gr.}$
 $510\text{ fl } 4\% = 20\text{ fl } 8\text{ gr.}$
84 $25\text{ fl } 4\% = 3\text{ fl } 8\text{ gr.}$
 $1220\text{ fl } 4\% = 48\text{ fl } 16\text{ gr.}$

dafta 2 grofha 2 petinza grofha manj; 3 gl. dajo
 3 gr. 3 petinze grofha manj; itd. Toraj:

Kolikor goldinarjev kapital, toliko gro-
 shev bres toliko petinzov grofha je letna
 obrest po 4 odstotine.

N a l o s h i t v e.

1. Koliko letne obresti da 15 gl. po 4 perzent?
 — 15 gr. bres 15 petinzov grofha, to je bres 3 gr.;
 15 gr. bres 3 gr. je pa 12 gr. ali 36 kr.

2. Koliko snefe enoletna obrest od 510 gl.
 po 4 odstotine? 500 gl. po 4 gl. odstotine vershe
 5 krat 4 gl., to je 20 gl.; 10 gl. pa da 10 gr. bres
 10 petinzov grofha, to je bres 2 gr., toraj 8 gr.,
 ali 24 kr.; in unih 20 gl., je vkup 20 gl. 24 kr.

3. Koliko je letni interêf od 85 gl. po 4 perz.?
 — 3 gl. 24 kr.

4. Koliko zhinsha da na leto 1220 gl. po 4
 perz.? — 48 gl. 48 kr.

§. 60.

De se interêf kakiga kapitala sa vezh let do-
 bi, se poifhe nar pred interêf od 1 leta, in tega
 tolikokrat smnoshifh, kolikor let imash.

N a l o s h i t v e.

1. Koliko da 500 gl. po 4 perzent v 2 letih?
 — 500 gl. da v 1 letu 5 krat 4, to je 20 gl., v

$500\text{ fl kap } 4\% \text{ 2 letih } = 40\text{ fl}$
 $3000\text{ fl } 5\% \text{ 3 letih } = 450$
 $245\text{ fl } 6\% \text{ 2 letih } = 29\text{ fl } 8\text{ gr}$

2 letih pa dvakrat toliko, toraj 2 krat 20 gl., to je 40 gl.

2. Kapital 3000 gl. je naloshen po 5 perzent, koliko obresti da v 3 letih? — 3000 je 30 fto, da tedej v 1 letu 30 krat 5 gl., to je 150 gl. interêfa; v 3 letih nefe 3 krat toliko, tedej 3 krat 150 gl., ali 450 gl.

3. Koliko interêfa nefe 245 gl. v 2 letih po 6 odstotine? — 200 gl. nefe v 1 letu 2 krat 6, to je 12 gl. zhinsha; 45 gl. da 45 gr. in 45 petinzov grofha, ali 9 gr., toraj 54 gr. ali 2 gl. 14 gr.; vkup 14 gl. 14 gr.; 245 gl. tedej nefe v 1 letu 14 gl. 14 gr. zhinsha, v 2 letih pa dvakrat toliko, namrezh 28 gl. in 28 gr., ali 29 gl. 8 gr.

4. Koliko zhinsha nefe 840 gl. po 5 perzent v 5 letih? — 210 gl.

5. Koliko je interesa od 650 gl. po 4 perzent v 3 letih? — 78 gl.

6. Kapital 1110 gl. je naloshen po 5 odstotine; koliko bo snefla obrest v 20 letih? — 1110 gl.

Is tega primerka se vidi, de interesi po 5 odstotine v 20 letih toliko snefo, kolikor je kapitala.

§. 61.

De se zhinsh sa *mefze* dobi, se ifhe nar pred zhinsh sa 1 leto, in se prerajta na mesez.

200 fl. kap.	6%	1 mesec =	1 fl.
800 fl. "	5%	6 mesec =	20 fl.
1000 fl. "	6%	5 mesec =	25 fl.
810 fl. "	5%	4 mesec =	14 fl.
600 fl. "	6%	8 mesec =	24 fl.
350 fl. "	4%	7 mesec =	8 fl. 10 kr.

Naloshitve.

1. Koliko da 200 gl. kapitala po 6 percent v 1 mefzu? — Zhinsh 1 leta je 2 krat 6, to je 12 gl., sa 1 mefz toraj dvanajstinz od 12 gl., to je 1 gl.

2. Koliko zhinsha da 800 gl. po 5 percent v 6 mefzih? — V 1 letu da 8 krat 5, to je 40 gl.; 6 mefzov je pa pol léta, toraj bo zhinsh sa 6 mefzov poloviza od 40 gl., to je 20 gl.

3. Koliko interesa da 1000 gl. po 6 odstotine v 5 mefzih? — Interes 1 leta je 10 krat 6, to je 60 gl.; sa 4 mefze, to je sa tretji del leta, snefe zhinsh tretji del od 60 gl., namrezh 20 gl.; sa 1 mefz snefe zhinsh toliko petakov, kolikor goldinarjev sa 1 leto, toraj 60 petakov, ali 30 defetiz, ali 5 gl., sa 1 in 1 mefz tedej 20 in 5, to je 25 gl.

4. Koliko interesa da 810 gl. po 5 percent v 4 mefzih? — 14 gl.

5. Koliko zhinsha se potegne od 600 gl. po 6 odstotine v 8 mefzih? — 24 gl.

6. Koliko je obresti od 350 gl. po 4 percent v 7 mefzih? — 8 gl. 10 kr.

§. 62.

Prerajtati zhinsh sa dano shitevilo dni je she tesheje, in v ljudskim shivljenji ne pride velikokrat na versto.

100 fl. Kap. 6% 1 dan = 1 kr.
600 fl. Kap. 5% 12 = 1 fl.

Pri tem se dela po témle prihitljeji: *Kolikor goldinarjev na leto, toliko sheftinzov krazarja pride na 1 dan.*

N a l o s h i t v e.

1. Koliko zhinsha da 100 gl. po 6 odstotine 1 dan. — V 1 letu da 6 gl., tedej v 1 dnevu 6 sheftinzov krazarja, to je 1 kr.

2. Koliko je interesa od 600 gl. po 5 percent v 12 dneh? — Interes sa 1 leto je 6 krat 5, to je 30 gl.; toraj sa 1 dan 30 sheftinzov krazarja, ali 5 kr.; sa 12 dni tedej 12 krat 5 kr., to je 60 kr. ali 1 gl.

P r i s t a v e k.

Šprememba srebernega (konvenzi- jonfkiego) denarja v denar po du- najfki veljavi (šhajni) in na opak.

§. 63.

a. Šprememba srebernega denarja v šhajni.

Kadar hožhemo sreberni denar v denar po dunajfki veljavi, ali v šhajni spremeniti, moramo vediti, de 2 gl. v srebru da 5 gl. šhajna. 5 pa pride is 2, zhe vsamemo dvakrat 2, to je 4, in she pol od 2, to je 1, in oboje sofhtejemo. Zhe hožhemo toraj sreberni denar v šhajni spreobertiti, vsame snefik 2 krat in she pol snefka, in oboje sofhtejemo.

P r i m e r k i.

1. Koliko šhajna da 8 gl. dobriga dnarja?
— 2 krat 8 je 16, poloviza od 8 4, vkup 20 gl.
dunajfke veljave.

8 fl. srebr.

12 srebr.

36 srebr.

240 fl. srebra

1 fl. srebr.
20 kr. srebr.
10 kr. srebr.
1 groš. srebr.
1 kr. srebr.

2. Koliko po dunajski veljavi da 12 kr. frebra? — Dvoje od 12 je 24, in pol 12 je 6, 24 in 6 je 30; toraj 30 kr. fhajna.

3. Bukve veljajo 36 kr. dobriga dnarja; koliko snefe to v fhajnu? — 2 krat 36 je 72, poloviza od 36 je 18; 72 in 18 je 90 kr. to je 1 gl. 30 kr. fhajna.

4. Nekdo ima plazhati 240 gl.; koliko je to v dunajski veljavi? — 2 krat 240 je 480; poloviza od 240 je 120; 480 in 120 je 600 gl. d. velj.

5. Nekdo je 8400 gl. v frebru dolshan; koliko je dun. velj.? — 21000 gl. dun. velj.

§. 64.

b. Šprememba dunajske veljavi v frebern dnar.

5 gl. dun. velj. da 2 gl. frebra. 2 is 5 pa pride, zhe se vsame 4 krat 5 in od snefka defetinz. — De se toraj fhajn v dober denar spremeni, se vsame zhveterno fhajna, in se poifhe snefka defetinz.

P r i m e r k i.

1. Koliko dobriga denarja se dobi sa 35 kr. fhajna? — 4 krat 35 je 140, in defetinz od 140 je 14; tedej 14 kr. frebra.

35 kr. fhajna

220 fl. fhajna

220 gl. fhajna

10 fl. 20 kr. fhajna

2. Koliko frebrá da 220 gl. fhajna? — 4 krat 220 je 880, in desetinz od 880 je 88; toraj 88 gl. dobriga dnarja.

3. 1 vatel sukna velja 10 gl. 20 kr. dun. velj.; koliko vershe to v frébru? — 10 gl. dun. velj. da (4 krat 10 je 40, desetinz tega je) 4 gl. frebra; 20 kr. dun. velj. pa (4 krat 20 je 80, in desetinz tega je) 8 kr. v frebru; vkup 4 gl. 8 kr. frebra.

4. Koliko vershe 2021 gl. fhajna v dobrim denarji? — 4 krat 2021 gl. je 8084, in desetinz tega je 808 in 4 desetinke; toraj 808 gl. in 4 desetinze goldinarja, ali 808 gl. 24 kr. dobr. denarja.

5. Koliko frebra da 32 gl. dun. velj.? — 12 gl. 48 kr. dobr. denarja.

6. Nekdo ima terjati 5 gl. 45 kr. fhajna; koliko bo v dobrim denarji dobil sa to? — 2 gl. 18 kr. dobr. denarja.

Kupèz skupi 126 gl. 15 kr. fhajna; koliko je to v frebru? — 50 gl. 30 kr. frebra.

32 fl. šajna

45 fl. 45 kr. šajna

126 fl. 15 šajna

8 fl. šajna

5 fl. šajna = 20 fl. 10

100 fl. šajna = 40 fl.

45 kr. šajna = 18 kr.

32 kr. šajna = 12 $\frac{8}{10}$ kr.

S a p o p a d e k.

Pervo poglavje.

Obrasenje prvih rasumkov fštevil.

	fstran
I. Števíla od eniga do defetih	1
1. Štetev.	5
2. Šofhtevati.	6
3. Ódjemati.	7
4. Mnoshenje.	—
5. Števílo v fštevílu.	8
II. Števíla od defetih do fto.	10
III. Števíla zhes fto.	16

Drugo poglavje.

Razhunfki raspoli.

I. Šofhtevanje fštevíl.	21
II. Odfhtevanje fštevíl.	27
III. Mnoshenje fštevíl.	31
IV. Števílo v fštevílu.	39
V. Delenje fštevíl.	45
VI. Špremenitev goldinarfkih delov v goldinarje.	51

Tretje poglavje.

Prerajtanje snefka m.noshine is snefka eno-
fortne enôte.

	stran
I. Razhun zhe se gleda na krajzarje ali groshe.	58
II. Razhun zhe se gleda na mnoshino.	63

Zheterto poglavje.

Poiskovanje prihitljejev.

I. Kadar je treba is snefka manjši enôte snefek vezhi enôte prerajtati.	70
II. Kadar je treba is snefka vezhi enôte snefik manjši enôte prerajtati.	75

Peto poglavje.

Pofhtev obrest, ali zhinshev.	79
---------------------------------------	----

Pristavek.

Šprememba freberniga denarja v denar po duñajski veljavi, in na opak.	88
---	----

Gedruckt bey Leopold Grund.

Prve poglavje.

Preznanje vsake osebe in vsake osebe
vsega sveta.

- I. Določa se glede na vsebino ali govor 55
- II. Določa se glede na vsebino 63

Drugo poglavje.

Priloge priročnik.

- I. Določa se glede na vsebino vsake osebe 70
- II. Določa se glede na vsebino vsake osebe 75

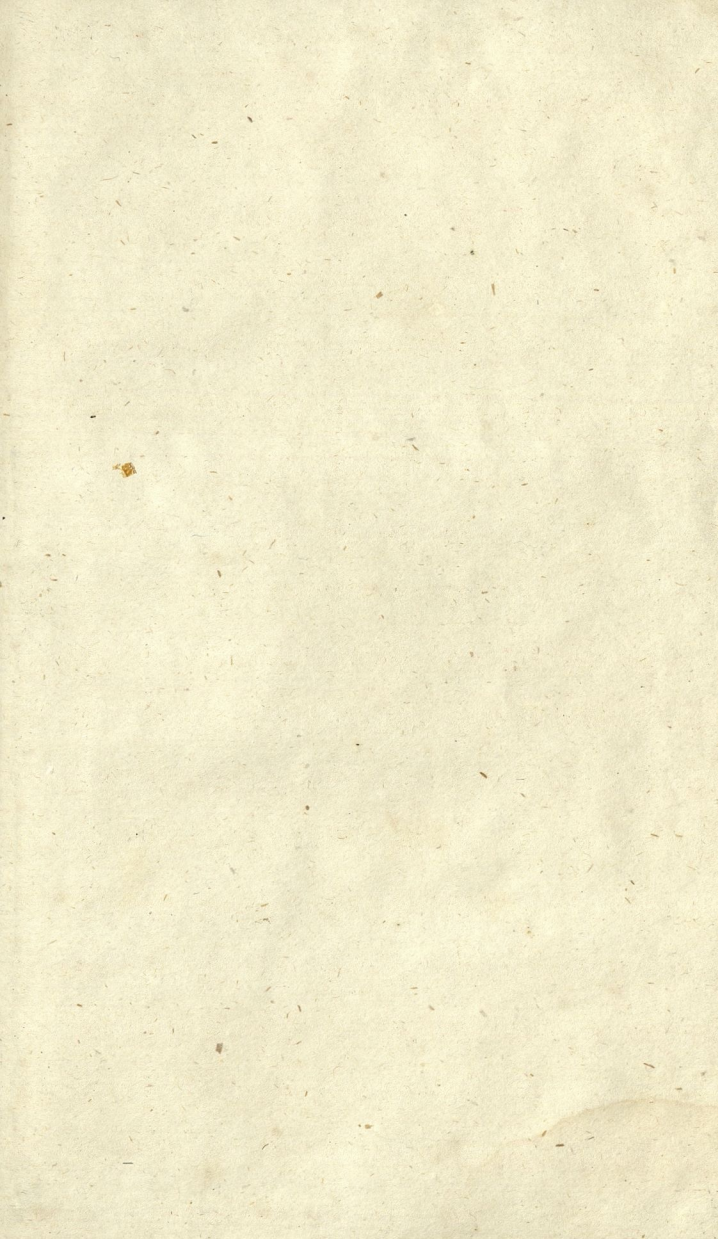
© 1911 by the Board of Trustees

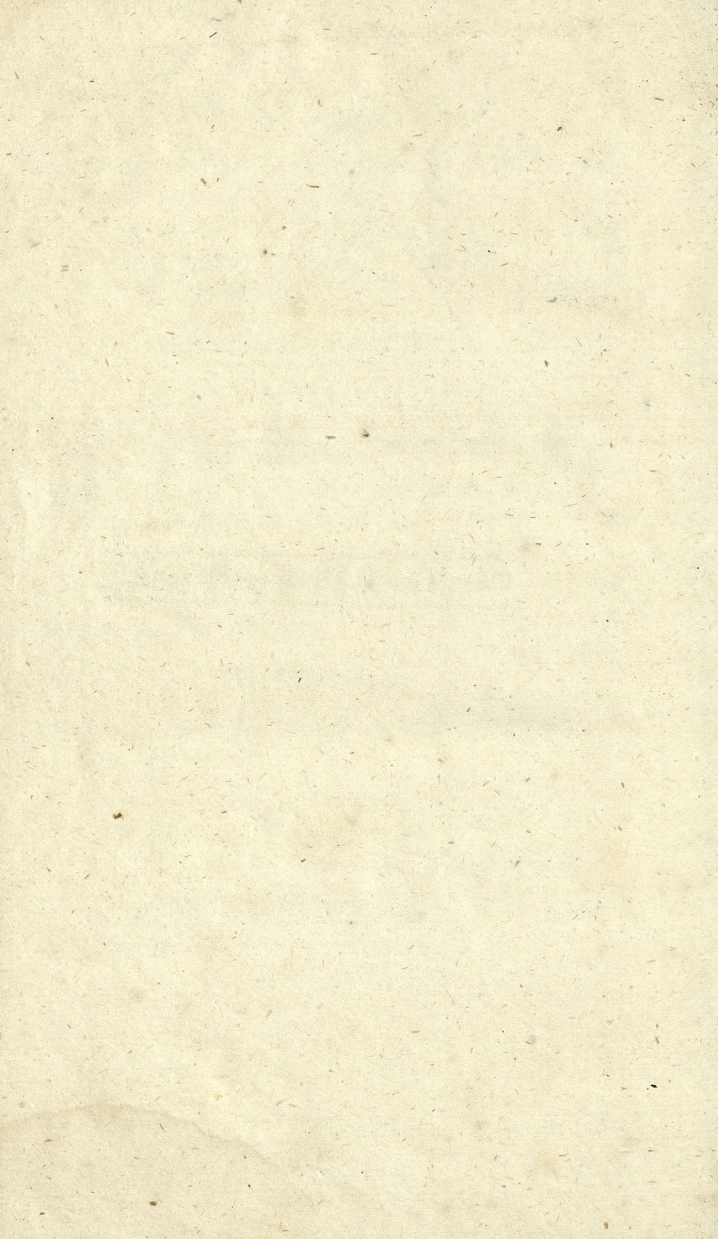
- III. Določa se glede na vsebino vsake osebe 75

Priloge.

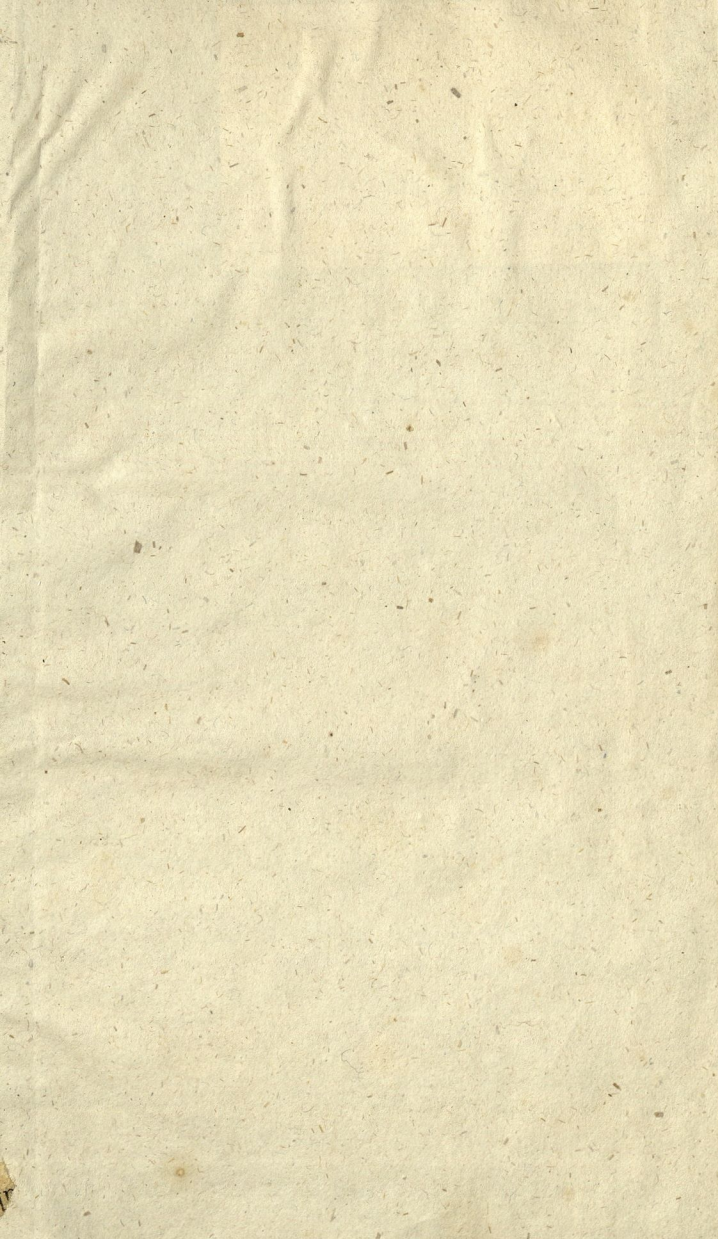
Priloge, ki so del tega dela, so vse
vsega sveta.

COBISS 2042200

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000426542

